

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

М. Д. Балджи

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів
спеціальності 181 «Харчові технології»
ОП «Ресторанні технології»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Одеса 2024

УДК 336.1

Б 20

*Рекомендовано вченою радою
Міжнародного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 18 квітня 2024 р.)*

Рецензенти:

Валінкевич Н. В. доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету

Руснак А. В. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки Херсонського навчально-наукового інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Балджи М. Д. (Укл.) Фінансовий менеджмент : методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів спеціальності 181 «Харчові технології», ОП «Ресторанні технології» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [Електронне видання]. Одеса, 2024. 75 с.

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Фінансовий менеджмент» розроблено відповідно до навчального плану, вони складаються з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій з проведення практичних занять і завдань для самостійної роботи здобувачів, списку рекомендованої літератури. Матеріали призначено для студентів факультету менеджменту, готельно-ресторанної справи та туризму, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю «Менеджмент».

Вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» допоможе студентам здобути теоретичну і практичну систему знань в царині управління фінансами, а також набуття ними вмінь з розробки управлінських напрямів запобігання загрозам, пов'язаним із фінансовою діяльністю.

УДК 336.1

© Балджи М. Д., 2024

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Фінансовий менеджмент» є загальноосвітнім курсом професійної підготовки майбутніх бакалаврів-менеджерів, який спрямований на здобуття теоретичної і практичної системи знань в царині управління фінансами, поліпшення якості підготовки фахівців з менеджменту, а також набуття ними вмінь з розробки управлінських напрямів запобігання загрозам, пов'язаним із фінансовою діяльністю. Освітня компонента «Фінансовий менеджмент» побудована на класичних та сучасних підходах до навчальної діяльності здобувачів вищої освіти і вдосконалюється під впливом наукових досягнень управлінської науки. У сучасних економіко-соціальних умовах неможливо досягти продуктивної діяльності господарюючих суб'єктів без ефективного управління, розподілу та використання сукупних фінансових ресурсів, що становлять основу фінансового менеджменту, який виступає провідною функцією апарату управління.

Курс «Фінансовий менеджмент» передбачає засвоєння студентами основних положень та відомостей про роль і місце управління фінансами у розвитку суб'єктів господарювання; про сукупність принципів, методів і засобів управління щодо забезпечення суб'єктів фінансовими ресурсами, зростання їх прибутковості й досягнення фінансової стійкості.

Предметом вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» є стратегічне та оперативно-тактичне управління фінансами суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм та форм власності, спрямоване на максимізацію фінансових результатів їх діяльності та максимізацію добробуту.

Знання з курсу «Фінансовий менеджмент» допоможе здобувачам вищої освіти оволодіти знаннями управління фінансової науки; вміннями працювати з системою грошових відносин суб'єктів господарської діяльності; набуттям навичок, пов'язаних з формуванням і поділом фінансових ресурсів у процесі його виробничо-господарської діяльності.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета «Фінансового менеджменту», як освітньої компоненти, полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти теоретичної і практичної системи знань в управлінні фінансами суб'єктів господарювання, опанування навиків управління прибутком, вхідними та вихідними грошовими потоками, вартістю капіталу, інвестиційною діяльністю, а також розробкою управлінських напрямів запобігання загрозам і ризикам, пов'язаним із фінансовою діяльністю.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомити з теоретичними основами фінансового менеджменту; дослідити особливості задіяння фінансового механізму в управлінні суб'єктом господарювання; вивчити фінансові рішення і забезпечення умов їх реалізації;

- розкрити значення і сутність фінансових ресурсів підприємства;
- ознайомити з системою забезпечення фінансового менеджменту;
- дати уявлення про управління грошовими потоками, прибутком, активами, капіталом, інвестиціями, фінансовими ризиками, фінансовим плануванням та прогнозуванням;

- навчити аналізувати фінансові звіти суб'єктів господарювання;
- навчити оцінювати фінансову привабливість підприємств;
- ознайомити з фінансовим управлінням підприємств за умов кризи;
- дати уявлення про фондові ринки та формування дивідендної політики підприємств.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

- знати:

1. На понятійному рівні – основні категорії, поняття та їх визначення з курсу, зміст предмету «Фінансовий менеджмент» та його структуру, особливості норм та положень щодо предмету.

2. Варіанти управління фінансами на підприємствах.
3. Технології управління фінансами на підприємствах різних видів господарювання.
4. Методології фінансового менеджменту.
  - вміти:
5. Визначати елементи фінансового менеджменту.
6. Визначати фінансові ресурси на підприємствах.
7. Визначати елементи системи забезпечення фінансового менеджменту.
8. Управляти грошовими потоками підприємств.
9. Управляти прибутком підприємств.
10. Управляти активами підприємств.
11. Управляти капіталом підприємств.
12. Управляти інвестиціями підприємств.
13. Управляти фінансовими ризиками на підприємствах.
13. Визначати фінансове планування і прогнозування.
14. Здійснювати аналіз фінансових звітів.
15. Оцінювати фінансову привабливість підприємства.
16. Управляти фінансами підприємства за умов кризи.
17. Визначати особливості фондових ринків і дивідендної політики підприємств.
  - отримати навички щодо:
18. Вирішення ситуаційних завдань та задач.
19. Упорядкування набутих знань у вигляді виконання самостійних робіт.

3. СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема за п/п	Назва теми	Л/ПЗ/СРЗ*, год. (денна, заочна ф/н)
Тема 1.	Теоретичні основи фінансового менеджменту	2/2/2 (денна ф/н) 1/1/4 (заочна ф/н)
Тема 2.	Фінансові ресурси підприємства	2/2/4 (денна ф/н) 1/1/4 (заочна ф/н)
Тема 3.	Система забезпечення фінансового менеджменту	2/2/4 (денна ф/н) 0/0/4 (заочна ф/н)
Тема 4.	Управління грошовими потоками підприємств	2/2/4 (денна ф/н) 2/0/4 (заочна ф/н)
Тема 5.	Управління прибутком	2/2/4 (денна ф/н) 0/0/6 (заочна ф/н)
Тема 6.	Управління активами	2/2/4 (денна ф/н) 2/0/6 (заочна ф/н)
Тема 7.	Управління капіталом	2/2/4 (денна ф/н) 0/0/6 (заочна ф/н)
Тема 8.	Управління інвестиціями	2/2/4 (денна ф/н) 0/0/6 (заочна ф/н)
Тема 9.	Управління фінансовими ризиками	2/2/6 (денна ф/н) 2/0/6 (заочна ф/н)
Тема 10.	Фінансове планування і прогнозування	2/2/6 (денна ф/н) 0/2/6 (заочна ф/н)
Тема 11.	Аналіз фінансових звітів	2/2/6 (денна ф/н) 0/2/6 (заочна ф/н)
Тема 12.	Оцінювання фінансової привабливості підприємства	2/2/6 (денна ф/н) 0/2/6 (заочна ф/н)
Тема 13.	Фінансове управління підприємством за умов кризи	2/2/4 (денна ф/н) 0/0/6 (заочна ф/н)
Тема 14.	Фондові ринки. Дивідендна політика підприємств	2/2/2 (денна ф/н) 0/0/4 (заочна ф/н)

* Л - лекції

ПЗ – практичні заняття

СРЗ – самостійна робота здобувачів

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретичні основи фінансового менеджменту

Сутність фінансового менеджменту. Предмет фінансового менеджменту. Об'єктивні умови ефективного функціонування фінансового менеджменту. Матеріальна основа фінансового менеджменту. Суб'єкт фінансового управління. Об'єкт фінансового менеджменту. Фінанси, фінансові ресурси, фінансові відносини підприємств. Структура фінансового менеджменту. Механізм фінансового менеджменту. Фінансові важелі. Фінансовий механізм в управлінні підприємством. Мета, завдання та функції фінансового менеджменту. Фінансові рішення і забезпечення умов їх реалізації. Система фінансових методів.

Тема 2. Фінансові ресурси підприємства

Поняття фінансових ресурсів підприємства. Структура фінансових ресурсів. Джерела фінансування підприємств. Власний капітал підприємств. Залучені фінансові ресурси. Власний та борговий капітал. Структура капіталу. Коефіцієнт фінансового левериджу. Статутний (пайовий) капітал. Резервний капітал. Прибуток. Амортизація, амортизаційні відрахування, прискорена амортизація. Види зовнішнього фінансування підприємств. Торговий кредит (рахунки до оплати). Комерційні кредити. Короткострокове банківське фінансування. Овердрафт, короткострокові позички. Боргове зобов'язання. Дисконтна ставка. Толінг. Взаємозалік. Факторинг. Переваги та недоліки різних видів зовнішнього фінансування. Лізинг. Оцінка вартості власного та залученого капіталів. Збільшення статутного капіталу. Зменшення статутного капіталу.

Тема 3. Система забезпечення фінансового менеджменту

Організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Концепції організаційної структури управління. Центри відповідальності. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Зовнішні джерела інформації.

Внутрішні джерела інформації. Вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Основні користувачі фінансової інформації. Переваги нової системи інформаційного забезпечення управлінських рішень. Етапи розбудови фінансового моніторингу.

Тема 4. Управління грошовими потоками підприємств

Поняття грошового потоку, його склад та значення в забезпеченні кругообігу капіталу. Грошові кошти. Напрямки грошових потоків. Валовий дохід. Валові витрати. Операційна діяльність. Інвестиційна діяльність. Фінансова діяльність. Класифікація грошових потоків, розроблена І.А. Бланком. Управління грошовими потоками. Аналіз грошових потоків. Планування та оптимізація. Контроль за рухом грошових коштів. Облік та звітність. Управління грошовими потоками від операційної діяльності. Операційний Cash-flow. Управління грошовими потоками від інвестиційної і фінансової діяльності. Звіт про рух грошових коштів. Зміст та методика складання звіту про рух грошових коштів. Бюджет руху грошових коштів. Структура звіту про рух грошей. Управління грошовими потоками за допомогою платіжного календаря. Платіжний календар.

Тема 5. Управління прибутком

Зміст та завдання управління прибутком підприємства. Види прибутку. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування. Маржинальний (валовий прибуток). Надзвичайний прибуток. Чистий прибуток. Фактори управління прибутком. Формування прибутку від операційної діяльності. Управління операційними витратами. Облікова політика підприємства. Управління операційним прибутком підприємства. Роль операційного аналізу в управлінні прибутком. Формування та розподіл чистого прибутку. Дивідендна політика. Коефіцієнт виплати або дивідендний вихід.

Тема 6. Управління активами

Завдання управління активами підприємства. Класифікація активів. Оборотні та необоротні активи. Оборотний капітал. Управління оборотними активами. Тактика формування оборотних активів та стратегії їх

фінансування. Обмежуюча і гнучка тактика. Стратегії фінансування оборотних активів. Чистий оборотний капітал. Стратегії фінансування оборотних активів. Фінансове управління товарно-матеріальними запасами. Модель Уілсона. Кількісна модель для визначення оптимального моменту. Закон Паретто. Управління грошовими активами. Модель Баумоля. Модель Міллера-Орра. Управління дебіторською заборгованістю. Ефект від інвестування грошових коштів у дебіторську заборгованість. Типи кредитної політики підприємства, по відношенню до його покупців. Спонтанне фінансування, факторинг, облік векселів або їх продаж на фондовому ринку, форфейтинг. Особливості управління необоротними активами.

Тема 7. Управління капіталом

Економічна сутність капіталу. Власний капітал. Позиковий капітал. Основний і оборотний капітал. Коефіцієнт маневреності капіталу. Маневреність власного капіталу. Методи визначення загальної потреби у капіталі. Капіталоємність (капіталомісткість). Коефіцієнт капіталомісткості продукції. Капіталовіддача. Особливості формування власного капіталу. Особливості формування позикового капіталу. Зобов'язання. Балансова (дисконтована) вартість. Фінансова оренда. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Вартість (ціна) капіталу. Гудвіл. Вартість капіталу, залученого за рахунок облігацій. Вартість капіталу, залученого за рахунок раніше випущених облігацій. Вартість капіталу, залученого за рахунок випуску акцій. Модель Гордона. Модель CARM. Визначення вартості капіталу. Взаємодія фінансового і операційного важелів. Сфера впливу фінансового та операційного важелів. Темп зміни операційного/чистого прибутку. Фінансовий важіль (ліверидж). Ефект фінансового важеля. Управління структурою капіталу. Теорія Міллера — Модільяні (модель М-М). Теорія статичного компромісу. Теорія субординації джерел фінансування (теорія Г. Дональдсона). Теорія асиметричної інформації (сигнальна теорія С. Манера). Вартість і оптимізація структури капіталу. Оптимальна структура капіталу. Критерій максимізації рентабельності власного капіталу.

Тема 8. Управління інвестиціями

Сутність та форми інвестицій. Реальні і фінансові інвестиції. Принципи розробки інвестиційної політики. Інвестиційна діяльність підприємства. Суб'єкт інвестиційної діяльності. Генератор інвестиційної ідеї. Інвестиційна політика. Джерела інвестиційних ресурсів. Власні і позикові фінансові ресурси. Методи фінансування інвестицій. Особливості управління реальними інвестиціями. Чиста теперішня (приведена) вартість. Індекс прибутковості. Строк окупності інвестицій. Внутрішня норма прибутковості інвестиційного проєкту. Фінансові інвестиції. Інвестиційний портфель. Портфель росту. Портфель доходу. Портфель мінімізації ризиків. Особливості управління фінансовими інвестиціями. Методи диверсифікації портфеля цінних паперів: ступінчатий метод (метод "драбини"), полярний метод (метод "штанги"). Стратегія управління портфелем цінних паперів.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Сутність та види фінансових ризиків.

Ризик зменшення фінансової стійкості. Ризик неплатоспроможності. Інфляційний ризик. Процентний ризик. Інвестиційний ризик. Ризики реального інвестування. Ризики фінансового інвестування. Депозитний ризик. Кредитний ризик. Валютний ризик. Ризик вибору валюти. Ризик коливання курсу валюти. Ризик упущеної вигоди. Мета та принципи ризик-менеджменту. Стратегія ризик-менеджменту. Тактика ризик-менеджменту. Комплексна система управління фінансовими ризиками підприємства. Максимізація фінансового результату. Оптимальна імовірність фінансового результату. Оптимальна варіація фінансового результату. Оптимальне поєднання вигоди і ризику. Методи оцінки фінансових ризиків. Потенційна зона фінансових ризиків. Бетта-коефіцієнт (коефіцієнт чутливості). Індекс BERI. Методи нейтралізації фінансових ризиків. Механізми нейтралізації фінансових ризиків.

Тема 10. Фінансове планування і прогнозування

Завдання та методи фінансового планування і прогнозування. Поточне

фінансове планування. Бюджетування. Оперативне фінансове планування. Балансовий метод. Розрахунково-аналітичний метод. Нормативний метод. Метод економіко-математичного моделювання. Коефіцієнтний метод, або метод відсотка від реалізації. Система фінансових планів підприємства. Прогноз (план) фінансових результатів. Плановий баланс. Баланс доходів і витрат. План грошових потоків (cash-flow). Платіжний календар. Сутність та особливості бюджетування внутрішніх підрозділів підприємства. Операційний і зведений бюджет. Розробка бюджетів структурних підрозділів підприємства.

Тема 11. Аналіз фінансових звітів

Аналіз фінансової звітності. Мета та завдання аналітичної роботи. Головна мета стратегії розвитку. Фінансова звітність підприємства: склад, зміст та принципи підготовки. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО). Форми фінансової звітності. Принципи формування фінансової звітності. Автономність підприємства. Принцип безперервності діяльності. Принцип періодичності. Принцип історичної собівартості. Нарахування та відповідність доходів і витрат. Принцип повного висвітлення. Принцип послідовності. Принцип обачності. Принцип превалювання змісту. Єдиний грошовий вимірник. Критерії визнання інформації у фінансовій звітності. Історична (фактична) собівартість. Поточна (відтворювальна) собівартість. Вартість реалізації. Чиста вартість реалізації. Теперішня вартість. Справедлива вартість активу. Аналіз динаміки і структури майна та джерел його фінансування. Активи і пасиви. Оцінка платоспроможності підприємства. Показники платоспроможності підприємства. Ліквідність. Платоспроможність. Аналіз руху грошових коштів. Коефіцієнт накопичення зносу. Індекс постійного активу. Коефіцієнт реальної вартості майна. Реальне майно. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами. Коефіцієнт автономії. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів. Оцінка фінансової стійкості підприємства. "Золоте правило"

економіки підприємства. Коефіцієнт оборотності власного капіталу. Коефіцієнт оборотності запасів по підприємству. Аналіз ділової активності підприємства.

Тема 12. Оцінювання фінансової привабливості підприємства

Сутність і складові фінансової привабливості підприємств. Фінансова стабільність. Оперативний механізм фінансової стабілізації. Тактичний механізм фінансової стабілізації. Фінансова рівновага. Стратегічний механізм фінансової стабілізації. Модель економічного зростання підприємства. Ресурсна стійкість. Потенційна стійкість. Фінансова стійкість. Оцінка зміни показників за аналізований період (горизонтальний аналіз), оцінка структури показників та їхніх змін (вертикальний аналіз). Факторний аналіз фінансових результатів господарської діяльності. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості. Коефіцієнт фондівддачі. Аналіз ділової активності суб'єктів господарювання.

Тема 13. Фінансове управління підприємством за умов кризи

Сутність та принципи антикризового фінансового менеджменту. Фінансова криза. Методи і прийоми антикризового управління. Фінансовий стан підприємства. Методи діагностики банкрутства підприємства. Алгоритм оцінювання задовільності структури балансу підприємства. Коефіцієнт втрати платоспроможності. Коефіцієнт відновлення платоспроможності. Метод дискримінантного аналізу. П'ятифакторна модель Альтмана. Коефіцієнт фінансування важколіквідних активів. Система раннього запобігання та реагування (СРЗР). Правове та організаційне забезпечення санаційних і ліквідаційних процедур. Судові процедури банкрутства. Форми та джерела фінансової санації. Реструктуризація.

Тема 14. Фондові ринки. Дивідендна політика підприємств

Поняття фондового ринку. Цінні папери. Облігації. Ф'ючерси. Акції. Опціони. Паї біржових фондів. Національна комісія з цінних паперів та

фондового ринку (НКЦПФР). Інструменти фондового ринку. Фондові індекси. Індекси ПФТС та UX. Дивідендна політика підприємства: консервативна, помірна (компромісна), агресивна. Дивідендна маса. Оцінка ефективності дивідендної політики.

5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

План:

1. Сутність фінансового менеджменту.
2. Фінансовий механізм в управлінні підприємством.
3. Мета, завдання та функції фінансового менеджменту.
4. Фінансові рішення і забезпечення умов їх реалізації.

Питання до підготовки:

1. Дайте визначення поняття фінансового менеджменту як галузі наукових знань.
2. Якою є основна мета фінансового менеджменту?
3. Що на вашу думку є предметом фінансового менеджменту?
4. Визначте підсистеми фінансового менеджменту, які управляють і якими управляють?
5. Охарактеризуйте основні функції фінансового менеджменту як керуючої та керованої підсистеми.
6. На яких основних концепціях базується фінансовий менеджмент?
7. За якими ознаками класифікують фінансовий менеджмент?
8. Назвіть основні завдання фінансового менеджменту.
9. Яка роль відводиться механізму фінансового менеджменту в реалізації управлінських рішень?
10. Які є спільні ознаки в діяльності фінансового менеджера і підприємця?
11. Які завдання виконуються з допомогою методів і прийомів фінансового менеджменту?
12. Назвіть основні функції фінансових менеджерів.

13. Від чого залежить форма організації фінансової роботи на підприємстві?

14. Чому ефективно організувати управління за центрами фінансової відповідальності?

Завдання на самостійну роботу:

1. Підготувати доповіді на теми:

1.1. Законодавчі та нормативні акти України з фінансового менеджменту.

1.2. Форми організації бізнесу та методи оподаткування, властиві кожному підприємству.

1.3. Переваги та недоліки експрес-аналізу фінансового стану підприємств.

2. Виконати самостійну роботу: «Інструменти фінансового аналізу на виробничому підприємстві».

2.1. За даними балансу підприємства:

- розрахуйте величину оборотних активів підприємства;

- розрахуйте величину валюти балансу.

№	Статті балансу	Сума, тис. грн.
1	Основні засоби за первісною вартістю	21794,00
2	Незавершене виробництво	286,00
3	Дебіторська заборгованість за розрахунками	2649,00
4	Поточні фінансові інвестиції	75,00
5	Товари	167,00
6	Поточні зобов'язання за товари, роботи, послуги	1600,00
7	Резервний капітал	701,00
8	Короткострокові зобов'язання з одержаних авансів	620,00
9	Доходи майбутніх періодів	169,00
10	Власний капітал	21676,00
11	Інший додатковий капітал	96900,00
12	Знос основних засобів	6541,00
13	Виробничі запаси	2792,00
14	Короткострокові кредити банків	1423,00
15	Поточні зобов'язання з внутрішніх розрахунків	471,00
16	Поточні зобов'язання перед бюджетом	218,00
17	Зобов'язання з оплати праці	414,00

18	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за чистою реалізаційною вартістю	1040,00
19	Грошові кошти	8900,00
20	Готова продукція	3439,00
21	Статутний капітал	20006,00

2.2. За даними фінансової звітності необхідно провести вертикальний і горизонтальний аналіз, розрахувати фінансові коефіцієнти та зробити висновки про ефективність функціонування підприємства.

Таблиця 1 – Баланс підприємства

Актив	01.01	31.12
Оборотні кошти		
Кошти	1743,80	1168,60
Ринкові цінні папери	5420,00	1420,00
Дебіторська заборгованість	27060,00	38880,00
Векселя до одержання	4740,00	4280,00
Товарно-матеріальні кошти	5147,60	4536,00
Передплачені витрати (авансові платежі)	1100,00	1000,00
<i>Оборотні кошти, усього</i>	45211,30	51284,60
Основні кошти		
Будівлі, спорудження, устаткування (початкова вартість)	35026,90	35816,90
Накопичена амортизація	8375,10	11208,30
Будівлі, спорудження, устаткування (залишкова вартість)	26651,80	24608,60
Інвестиції	1500,00	1500,00
Торговельні марки	2800,00	2800,00
Гудвіл	1100,00	600,00
Основні кошти, усього	32051,80	29508,60
<i>Активи, усього</i>	77263,10	80793,20
Пасив	01.01	31.12
Короткострокові заборгованості		
Кредиторська заборгованість	14298,80	9720,00
Векселя до оплати	3760,00	3260,00
Нараховані зобов'язання	5535,00	8640,00
Банківська позичка	650,00	1050,00
Поточна частина довгостроков. боргу	500,00	500,00
Заборгованості по податках	3405,40	3506,80
<i>Короткострокова заборгованість, всього</i>	28149,20	26676,80
Довгострокові заборгованості		
Облігації до оплати, номінал \$100	8000,00	8000,00
Довгостроковий банківський кредит	1500,00	1000,00
Відстрочений податок на прибуток	560,00	440,00

Всього довгострокова заборгованість	10060,00	9440,00
Власний капітал		
Привілейовані акції	3000,00	3000,00
Привілейовані акції	28800,00	288,000
Додатковий оплачений капітал	1200,00	1200,00
Нерозподілений прибуток	6053,90	11676,40
Власний капітал, усього	39053,90	44676,40

Таблиця 2 – Звіт про прибуток

	01.01.XX	01.01.XY
Виторг	123000,00	144000,00
Виробнича собівартість:	91825,70	110681,80
Матеріальні витрати	52587,50	65411,60
Оплата прямої праці	18450,00	20160,00
Виробничі накладні витрати	16705,00	21412,00
Амортизація матеріальних активів	3583,20	3198,20
Амортизація нематеріальних активів	500,00	500,00
Валовий дохід	31174,40	33318,20
Адміністративні витрати	5535,00	8640,00
Маркетингові витрати	12915,00	12240,00
Операційний прибуток	12724,40	12438,20
Прибуток/збиток від продажу активів	1250,00	6150,00
Дивіденди отримані	500,00	1520,00
Прибуток до сплати відсотків і податків	12899,40	132052,00
Відсотки по облігаціях	11200,00	11200,00
Процентні платежі по довгостроковому боргу	3200,00	2400,00
Процентні платежі по банківській позичці	1080,00	1560,00
Прибуток до податку на прибуток	11351,40	11689,20
Податок на прибуток	2043,25	2104,06
Чистий прибуток	9308,15	9585,14

2.3. За даними балансу, поданого у попередньому завданні, розрахувати основні показники ефективності діяльності підприємства, проаналізувати їх та зробити висновки про ефективність функціонування підприємства.

2.4. Баланс фірми приведений в таблиці. Визначте чистий оборотний капітал фірми.

Активи, тис. грн.		Пасиви, тис. грн.	
Позаобігові активи	810,0	Статутний капітал	470,0
Товарно-матеріальні	100,0	Нерозподілений прибуток	160,0

запаси			
Дебіторська заборгованість	60,0	Довгострокові кредити	260,0
Грошові засоби	30,0	Кредиторські зобов'язання	30,0
		Заборгованість з зарплати	20,0
		Податки, що підлягають сплаті до бюджету	60,0
БАЛАНС	1000,0	БАЛАНС	1000,0

Методичні рекомендації

При аналізі фінансового стану підприємства застосовують відносні коефіцієнти (табл. 1.1-1.2).

Таблиця 1.1 – Показники ефективності діяльності підприємств

Показник	Характеристика
Ліквідність	
Поточна ліквідність (Current Ratio)	Характеризує здатність компанії погашати свої поточні зобов'язання строком до 1 року за рахунок оборотних активів. Індикатор дозволяє зрозуміти, чи є у фірми ресурси, які можна використати для погашення короткострокових вимог кредиторів.
Абсолютна ліквідність (Cash Ratio)	Найбільш жорсткий індикатор ліквідності, що відображає здатність компанії погашати поточні зобов'язання лише за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів. Індикатор дозволяє зрозуміти, чи є у фірми кошти для задоволення вимог кредиторів на поточну дату.
Платоспроможність	
Коефіцієнт автономії (Equity-to-Assets)	Індикатор платоспроможності, що характеризує частку власного капіталу компанії у загальній сумі коштів, інвестованих у її діяльність. Чим вищий цей коефіцієнт, тим більш компанія є фінансово незалежною від кредиторів.
Прибутковість	
Рентабельність активів (Return on assets)	Індикатор прибутковості, що показує скільки прибутку приносить кожна гривня активів компанії. Коефіцієнт дає розуміння наскільки ефективно менеджмент використовує активи фірми для генерації прибутку.
Рентабельність оборотних активів (Return on current assets).	Індикатор прибутковості, що вказує скільки прибутку генерує кожна гривня оборотних активів компанії. Чим вище значення коефіцієнта, тим краще компанія використовує оборотні кошти для генерації прибутку.
Чиста маржа (Net profit margin)	Індикатор прибутковості, що відображає відношення чистого прибутку до загальної виручки компанії. Чим вища чиста маржа, тим більш ефективною вважається компанія з точки зору конвертації продажів у реальний прибуток.
Рентабельність	Індикатор прибутковості, що розраховується як відношення

загальних активів (Return on Total Assets)	операційного прибутку (чистого доходу до вирахування відсотків та податків) до загальних активів компанії. На відміну від ROA, при розрахунку ROTA використовується не чистий прибуток, а операційний прибуток фірми, що дозволяє абстрагуватись від впливу податків та боргового навантаження на її дохідність.
Ділова активність	
Оборотність загальних активів (Total Assets Turnover)	Індикатор ділової активності, що дозволяє виміряти продуктивність активів компанії шляхом їх порівняння із обсягом виручки.
Оборотність робочого капіталу (Working Capital Turnover)	Індикатор ділової активності, що показує ефективність використання робочого капіталу компанії з точки зору згенерованої ним виручки. Робочий капітал є різницею між оборотними активами та поточними зобов'язаннями.
Оборотність дебіторської заборгованості (Receivables Turnover)	Індикатор ділової активності, що показує скільки раз протягом року погашається дебіторська заборгованість.

Таблиця 1.2 – Розрахунок, економічний зміст і нормативне значення основних показників оцінки ефективності діяльності підприємств

Назва показника	Розрахункова формула	Економічний зміст і нормативне значення
Показники поточної платоспроможності та ліквідності		
Коефіцієнт покриття заборгованості	Ліквідні активи / Короткострокові зобов'язання	Здатність підприємства розрахуватися із заборгованістю у перспективі (нормативне значення > 2)
Коефіцієнт загальної ліквідності або коефіцієнт кислотного тесту	Ліквідні активи - ТМЦ/ Короткострокові зобов'язання	Здатність підприємства виконати свої поточні зобов'язання за рахунок високоліквідних активів (нормативне значення > 1)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти + короткострокові фінансові вклади/ Короткострокові зобов'язання	Здатність підприємства розрахуватися із зобов'язаннями негайно (нормативне значення > 0,3)
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	Короткострокова дебіторська заборгованість / Короткострокова кредиторська заборгованість	Здатність підприємства розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів по заборгованості до одного року (нормативне значення > 1)
Співвідношення довгострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	Довгострокова дебіторська заборгованість / Довгострокова кредиторська заборгованість	Здатність підприємства розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів по заборгованості понад один рік (нормативне значення > 1)
Коефіцієнт загальної	Загальна сума активів / Загальна сума зобов'язань	Здатність підприємства покрити всі зобов'язання за рахунок активів

платоспроможності		(нормативне значення > 2)
Відношення займів та кредитів, що погашені своєчасно, до загальної суми займів та кредитів	Сума займів та кредитів, погашених своєчасно / Загальна сума займів та кредитів	Своєчасність виконання обов'язків перед кредитною системою (нормативне значення > 0,95)
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт маневреності	Власні оборотні активи / Власний капітал	Частка власного капіталу підприємства, яка знаходиться у мобільній формі та дозволяє відносно вільно маневрувати капіталом (нормативне значення 0,5)
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Балансова вартість активів	Незалежність від зовнішніх джерел фінансування (нормативне значення > 0,5)
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними джерелами	Власні оборотні активи / Запаси	Достатність власних оборотних засобів (нормативне значення > 0,6, даний коефіцієнт повинен бути більшим, ніж коефіцієнт автономії)
Коефіцієнт забезпеченості власними активами	Власні оборотні кошти / Оборотні активи	Забезпеченість оборотних активів власними оборотними коштами (нормативне значення > 0,1)
Відношення власного капіталу до загальної заборгованості	Власний капітал / Заборгованість по кредитах та займах. Кредиторська заборгованість	Забезпеченість заборгованості власним капіталом (нормативне значення 1)

Аналіз фінансової стійкості підприємств доречно здійснювати з урахуванням методики фінансового скорингу, розробленої онлайн-сервісом перевірки компаній системи YouControl. Системою запропоновано обрахунок скорингового індексу фінансової стійкості компанії, що базується на десяти фінансових індикаторах, які, на їх погляд, комплексно відображають стан ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ділової активності бізнес-структури відносно інших компаній у конкретній галузі. Компоненти індексу були відібрані на основі емпіричних досліджень динаміки великої кількості традиційних фінансових показників. YouControl вважає, що використані для побудови індексу ризик-індикатори демонструють вектор розвитку компаній, що дає уявлення про їх майбутнє.

Таблиця 1.3 – Показники фінансового скорингу підприємств за системою YouControl

Назва	Визначення
Рентабельність активів	чистий прибуток / загальні активи
Чиста маржа	чистий прибуток / виручка
Заборгованість	загальна заборгованість / загальні активи
Борги	загальні зобов'язання / загальний капітал
Коефіцієнт покриття	оборотні активи / поточні зобов'язання
Робочий капітал	оборотні активи / поточні зобов'язання
Зростання продажів	$(\text{виручка}(t) - \text{виручка}(t-1)) / \text{виручка}(t-1)$
Зростання прибутку	$(\text{чистий прибуток}(t) - \text{чистий прибуток}(t-1)) / \text{чистий прибуток}(t-1)$

ТЕМА 2: ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

План:

1. Структура фінансових ресурсів.
2. Власний капітал підприємств.
3. Види зовнішнього фінансування підприємств.
4. Оцінка вартості власного та залученого капіталів.

Питання до підготовки:

1. Обґрунтуйте сутність фінансових ресурсів підприємства.
2. Які існують джерела формування фінансових ресурсів?
3. Проаналізуйте ефективність використання фінансових ресурсів.
4. Які є напрями ефективного використання фінансових ресурсів?

Завдання на самостійну роботу:

- 2.1. Надайте порівняльну характеристику лізингових та кредитних угод.

- 2.2. Проаналізуйте ринок лізингових послуг в Україні.
- 2.3. Які внутрішні джерела капіталу найчастіше використовуються українськими підприємствами?
- 2.4. Оцініть ринок короткострокових банківських кредитів в Україні.

ТЕМА 3: СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

План:

1. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
2. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
3. Вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
4. Основні користувачі фінансової інформації.

Питання до підготовки:

1. Розкрийте сутність організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
2. Обґрунтуйте переваги і недоліки організації управління фінансами малих підприємств.
3. Що таке центри відповідальності? Які центри відповідальності формуються на підприємстві?
4. Дайте визначення інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
5. Перерахуйте показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формуються із зовнішніх джерел.
6. Охарактеризуйте внутрішні джерела інформаційної бази фінансового менеджменту.
7. Які вам відомі форми фінансової звітності підприємства?
8. Назвіть внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової інформації підприємства та надайте їм характеристику.

9. Які існують вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту?

10. Які нові інформаційні технології доцільно запровадити у фінансовому менеджменті підприємства?

Завдання на самостійну роботу:

Тестування за попередніми темами.

ТЕМА 4: УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ

План:

1. Поняття грошового потоку, його склад та значення в забезпеченні кругообігу капіталу.

2. Управління грошовими потоками.

3. Управління грошовими потоками від операційної діяльності.

4. Управління грошовими потоками від інвестиційної і фінансової діяльності.

5. Зміст та методика складання звіту про рух грошових коштів.

6. Управління грошовими потоками за допомогою платіжного календаря.

Питання до підготовки:

1. Визначте сутність чистого грошового потоку підприємства.

2. Наведіть приклади вхідних і вихідних грошових потоків від операційної діяльності підприємства.

3. Які бувають види грошових потоків?

4. Аргументуйте важливість складання касового бюджету для підприємства.

5. Назвіть основні цілі оптимізації грошового потоку підприємства.

6. Що таке модель планування грошового потоку?

7. Якими є основні завдання управління грошовими потоками?

Завдання на самостійну роботу:

1. Вирішення задач.

Задача 4.1.

Компанія оцінює запропоноване придбання фабричного устаткування. Його базова ціна 108 тис. грн. Обладнання потребує модифікації з метою спеціального використання, внаслідок чого з'являються додаткові витрати на суму 12,5 тис. грн. Воно амортизується прямолінійно і, як очікується, буде продане через 4 роки за 65 тис. грн. Новий обсяг виробництва потребує збільшення чистого робочого капіталу на 5,5 тис. грн. Проект не вплине на прибутки, але очікується зекономити 44 тис. грн щорічно на зменшенні операційних витрат до виплати податків. Завдання: визначити, чи слід купувати нове обладнання, якщо вартість капіталу 22 %.

Задача 4.2.

Компанія використовує обладнання, яке було придбано 2 роки тому. На це обладнання нараховується амортизація на основі методу рівномірного нарахування зносу, поки кінцева ринкова вартість не буде дорівнювати 5,0 тис. грн. Йому залишилось функціонувати 6 років. Поточна проектна вартість обладнання 26,0 тис. грн, і воно може бути продане за 30 тис. грн у цей час. Компанії було запропоноване нове обладнання для заміни за ціною 80,0 тис. грн і корисний термін функціонування 6 років. Його очікувана кінцева ринкова вартість дорівнюватиме 8 тис. грн. Обладнання амортизується прямолінійно. Вища ефективність нового обладнання зумовлює зменшення операційних витрат на 15 тис. грн щорічно. Нове обладнання потребує збільшення запасів на 20 тис. грн та одночасно зросте сума рахунків до сплати на 5,0 тис. грн. Вартість капіталу – 20 %.

Завдання: визначити, чи слід замінювати вже існуюче обладнання.

Задача 4.3.

Компанія розглядає заміну старого, повністю амортизованого обладнання. Є можливість придбати дві нові моделі. Машина 190-3, яка коштує 230 тис. грн і має очікуваний 4-річний період експлуатації. За умов її використання грошові потоки (економія на оплаті праці після виплати податку та амортизація) дорівнюватимуть 87 тис. грн щорічно. Машина 360-6, яка коштує 280 тис. грн, має 6-річний термін експлуатації, грошові потоки після виплати податків – 112,3 тис. грн щорічно. Ціни на обладнання очікуються стабільними, тому що інфляційні процеси компенсуються дешевшими компонентами (мікропроцесорами), що використовуються у виробництві. Припустимо, що вартість капіталу становить 18 %. Чи слід замінити старе обладнання і, якщо це так, то які нові машини слід використовувати.

Завдання: визначити, чи слід замінити старе обладнання і, якщо це так, то які нові машини слід використовувати.

Задача 4.4.

За даними фінансової звітності (додаток А) провести оцінку майнового стану підприємства.

Методичні вказівки

Для оцінки майнового стану підприємства розраховуються наступні показники:

1. Сума господарських коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства. Цей показник дає узагальнену вартісну оцінку активів, які числяться на балансі, характеризує можливу ліквідаційну вартість підприємства. Його зростання, практично завжди, свідчить про нарощування майнового потенціалу.

2. Показники співвідношення необоротних і оборотних активів (основного і оборотного капіталу). Їх динаміка розглядається у взаємозв'язку

із змінами в зобов'язаннях. Зміна структури активів підприємства у бік збільшення частини оборотних коштів може указувати на:

- формування мобільнішої структури активів;
- відвернення частини поточних активів на кредитування споживацьких товарів, робіт, послуг сторонніх підприємств, що свідчить про фактичну іммобілізацію цій частини оборотних коштів;
- згортання виробничої бази в порівнянні з наявною сировинною і трудовою базою;
- викривлення оцінки елементів активів унаслідок існуючого їх порядку бухгалтерського обліку.

Для того, щоб зробити однозначні висновки про причини змін даних пропорцій в структурі активів, проводиться аналіз окремих розділів і статей активу балансу, які деталізуються.

3. Частка основних засобів в активах.

$$\text{Частка ОЗ} = \frac{\text{залишкова вартість основних засобів (Ф№1 ряд 030)}}{\text{валюта балансу}}$$

Враховуючи те, що питома вага основних засобів може змінюватися унаслідок впливу зовнішніх чинників необхідна особлива увага уділити зміні абсолютних величин основних засобів по примітках, оскільки в них повинні бути вказані методи обліку, система переоцінки основних фондів, методи нарахування амортизації і т.д.

Він розраховується на основі даних приміток до балансу і показує, яку частину основних засобів, що є на кінець звітного періоду, складають нові основні засоби.

4. Коефіцієнт зносу основних засобів.

$$\text{КзносуОЗ} = \frac{\text{знос основних засобів (Ф№1 ряд 032)}}{\text{первісна вартість основних засобів (Ф№1 ряд 031)}}$$

Цей показник характеризує частку вартості основних засобів, списану на витрати в попередніх періодах.

Крім того, особливу увагу слід приділити динаміці незавершеного будівництва і основних фондів, зданих в оренду, оскільки ці категорії практично виведені з виробничого циклу, і при певних обставинах збільшення їх частки може негативно вплинути на фінансові результати підприємства.

За допомогою аналізу аналогічних коефіцієнтів можна розглянути зміни у складі нематеріальних активів підприємства.

Задача 4.5.

За даними фінансової звітності (додаток А) провести оцінку фінансової незалежності підприємства.

Методичні вказівки

Для оцінки фінансової незалежності підприємства розраховуються наступні показники:

1. Коефіцієнт автономії:

$$K_a = \frac{\text{Власний капітал (ІП, Ф№1)}}{\text{Валюта балансу (Ф№1)}}$$

Цей показник характеризує частку власного капіталу підприємства в його фінансових ресурсах і показує ступінь його незалежності від позикових засобів. Значення, що рекомендується $\geq 0,5$.

2. Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля або коефіцієнт фінансового леверіджу):

$$K_{\text{фр}} = \frac{\text{Позикові кошти (ІІІ П + ІV П, Ф№1)}}{\text{Власний капітал (ІП Ф№1)}}$$

Нормативне значення повинне бути ≥ 1 , оскільки перевищення позикових засобів над власним капіталом може указувати на те, що підприємство має недостатній рівень фінансової стабільності.

3. Коефіцієнт довгострокової заборгованості:

$$K_{\text{дз}} = \frac{\text{Довгострокові позикові кошти (ІІІ П, Ф№1)}}{\text{Перманентний капітал (ІП + ІІП + ІІІП, Ф№1)}}$$

Деталізує структуру фінансових ресурсів з позиції довгострокового характеру її формування. Бажане значення даного коефіцієнта $\leq 0,5$.

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

$$K_{mk} = \frac{\text{ласні обігові кошти (ІП – ІА, Ф№1)}}{\text{Власний капітал (ІП, Ф№1)}}$$

Показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні активи. Значення показника може варіюватися залежно від структури активів і галузевої приналежності підприємства.

5. Коефіцієнт іммобілізації довгострокової заборгованості:

$$K_{dz} = \frac{\text{Довгострокові позикові кошти (ІІП + ІІІП, Ф№1)}}{\text{Необоротні активи (ІА, Ф№1)}}$$

Показує, яка частина ОФ і інших необоротних активів профінансована зовнішніми інвесторами на довгостроковій основі.

Необхідно відзначити, що не існує жорстких єдиних нормативів для наведених коефіцієнтів. Їх значення багато в чому залежить від галузевої належності підприємства, облікової політики, принципів кредитування, оборотності засобів і т. д.

Задача 4.6.

За даними фінансової звітності (додаток А) провести оцінку ліквідності та платоспроможності підприємства.

Методичні вказівки

Оцінка ліквідності підприємства проводиться за двома напрямками:

- 1) оцінка ліквідності балансу;
- 2) розрахунок показників ліквідності.

Оцінка ліквідності балансу проводиться за допомогою системи:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4$$

Для побудови даної системи активи та пасиви балансу поділяються на чотири групи (в деяких літературних джерелах виділяють п'ять груп).

Активи поділяються за ступенем ліквідності:

- група А1 – найбільш ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти);
- група А2 – активи, які можна швидко реалізувати (поточні фінансові інвестиції, векселя, поточка дебіторська заборгованість);
- група А3 – активи, які повільно реалізуються (запаси, витрати майбутніх періодів, довгострокові фінансові інвестиції, нематеріальні активи);
- група А4 – активи, які трудно реалізувати (всі інші активи підприємства, які не увійшли в групи А1, А2 та А3).

Пасиви поділяються за ступенем терміновості погашення:

- група П1 – найбільш термінові зобов'язання (кредиторська заборгованість та поточні зобов'язання за розрахунками);
- група П2 – короткострокові пасиви (інші поточні зобов'язання, які не увійшли в групу П1);
- група П3 – довгострокові пасиви (доходи майбутніх періодів, довгострокові позикові кошти);
- група П4 – постійні пасиви (власний капітал, забезпечення майбутніх витрат та платежів).

Розбивши активи і пасиви по групах, складається система порівнянь, після чого аналізується баланс підприємства. Якщо виконуються всі умови абсолютної ліквідності, або не виконується одно з них (найчастіше перше), то баланс вважається ліквідним. В протилежному випадку – ні. До показників, розрахунок яких є необхідним для оцінки ліквідності підприємства належать:

1. Коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності) показує: чи достатньо у підприємства засобів для погашення поточних зобов'язань за рахунок реалізації поточних активів:

$$K_{пл} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}; 1,5 \leq K_{пл} \leq 2,5$$

Істотне перевищення верхньої межі свідчить про нераціональну структуру капіталу або про надмірні запаси оборотних коштів. Зниження нижче 1 означає неплатоспроможність підприємства.

2. Коефіцієнт термінової ліквідності розкриває співвідношення самої ліквідної частини оборотних активів і поточних зобов'язань.

$$K_{тл} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}; 0,5 \leq K_{тл} \leq 1,5$$

Особливістю даного показника є те, що для отримання його достовірного значення необхідно враховувати платоспроможність покупців, терміни погашення боргів і реалізації цінних паперів.

3. Коефіцієнт абсолютної (наявної) ліквідності усуває ці недоліки і враховує лише реальні грошові можливості підприємства.

$$K_{ал} = \frac{\text{Грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}}; 0,25 \leq K_{ал} \leq 0,5$$

Показниками, що побічно характеризують ліквідність підприємства, є власні оборотні кошти і робочий капітал підприємства.

Проведення оцінки платоспроможності в більшості випадків ускладнено, оскільки для розрахунку показників платоспроможності необхідно використовувати інформацію про суми, вказані в рахунках до сплати. Проте дана інформація звичайно конфіденційна і не надається підприємством, тому розрахунок не може бути проведений.

Не зважаючи на це, на практиці звичайно розраховуються наступні показники, що характеризують платоспроможність:

4. Показник поточної платоспроможності відображає можливість погашення поточного боргу за рахунок наявних і перспективних грошових коштів:

$$K_{пп} = \text{Грошові кошти} + \text{Фінансові інвестиції} + \text{Поточні зобов'язання} \\ (\text{Ф№1, ряд 230+240+220+040+045} - \text{ряд 620})$$

Нормативне значення > 0 .

5. Коефіцієнт захисного інтервалу показує здатність підприємства покривати власні щоденні виробничі витрати.

$$K_{zi} = \frac{\text{Оборотні активи (Ф№1, ПА) – Запаси (Ф№1, ряд 100 ÷ 140)}}{\text{Середньоденні операційні витрати \left(\frac{\text{Ф№2, ряд 70 ÷ 90}}{T_{\{\text{період в днях}\}}} \right)}$$

Як вже зазначалось раніше, решта коефіцієнтів розраховується тільки при проведенні внутрішнього фінансового аналізу, оскільки в їх розрахунках фігурує інформація конфіденційного характеру.

2. Виконати завдання:

4.1. Охарактеризуйте вхідні грошові потоки від операційної діяльності підприємства.

4.2. Відобразіть схематично рух грошових коштів підприємства внаслідок інвестиційної діяльності.

4.3. Обґрунтуйте етапи і методи управління грошовими потоками підприємства.

4.4. Визначте основні чинники впливу на управління операційними грошовими потоками підприємства.

4.5. Обґрунтуйте особливості управління грошовими потоками від інвестиційної діяльності підприємства.

4.6. Наведіть основні положення політики управління грошовими потоками від фінансової діяльності підприємства.

ТЕМА 5: УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ

План:

1. Зміст та завдання управління прибутком підприємства.
2. Формування прибутку від операційної діяльності.
3. Управління операційними витратами.
4. Управління операційним прибутком підприємства.

5. Роль операційного аналізу в управлінні прибутком.
6. Формування та розподіл чистого прибутку.
7. Дивідендна політика підприємства.

Питання до підготовки:

1. Дайте визначення прибутку як економічній категорії.
2. Що таке чистий прибуток підприємства?
3. Які існують методи розрахунку прибутку?
4. Назвіть основні завдання управління прибутком підприємства.
5. Визначте напрями управління доходами підприємства.
6. Які види витрат існують на підприємстві?
7. Охарактеризуйте систему управління витратами на підприємстві.

Завдання на самостійну роботу:

1. Вирішення задач.

Задача 5.1.

Визначити майбутню вартість грошей і величину чистого доходу підприємства в умовах нарахування простих відсотків та зробити висновки про ефективність альтернативного розміщення грошей в банківську установу чи інноваційний проект, якщо відомо, що:

- первісна сума грошового внеску – 10,0 млн грн,
- строк розміщення грошей – 1 рік,
- періодичність нарахування відсотків – 12 місяців,
- норма банківського процента – 15% річних,
- норма доходу (коефіцієнт прибутковості) при розміщенні в інноваційний проект – 20% річних,
- норма оподаткування чистого доходу (прибутку): – 15% в банківських установах; 20% – в інвестиційній сфері.

Методичні вказівки

Визначення майбутньої вартості грошей і величини доходу (прибутку) в умовах нарахування простих відсотків комерційним банком здійснюється за формулою:

$$FV = PY (1 + T/12 * r),$$

де FV – майбутня вартість грошей; PY – первісна сума грошей, розміщених в комерційному банку; T – термін, на який вкладаються гроші, місяців; r – річна ставка дохідності (процентна ставка, депозитна ставка, рента, дисконт тощо).

Розв'язання задачі здійснюється в декілька етапів:

1-й етап: а) визначення майбутньої вартості грошей (FV) при розміщенні їх у банку в формі депозиту; б) визначення суми прибутку при вкладенні грошей в банк;

2-й етап: а) визначення майбутньої вартості грошей за умови розміщення їх в інвестиційний проект; б) визначення суми прибутку при вкладенні грошей в інвестиційний проект. Визначення суми прибутку після оподаткування а) при вкладенні грошей в банк; б) при вкладенні грошей в інвестиційний проект.

Задача 5.2.

Визначити чистий дохід підприємства, якщо відомо, що:

- ПДВ у складі виручки від реалізації – 20 тис. грн;
- акцизи – 6 тис. грн;
- знижки і повернення товарів – 2,5 тис. грн;
- собівартість реалізованої продукції – 55 тис. грн;
- виручка від реалізації – 105 тис. грн.

Задача 5.3.

Визначити чистий дохід підприємства, якщо відомо, що:

- ПДВ у складі виручки від реалізації – 20 тис. грн;
- акцизи – 6 тис. грн;

- знижки і повернення товарів – 2,5 тис. грн;
- собівартість реалізованої продукції – 55 тис. грн; -
- виручка від реалізації – 105 тис. грн.

Задача 5.4.

Визначити фінансовий результат від операційної та всієї діяльності підприємства, якщо відомо, що:

- прибуток від основної операційної діяльності складає 180 тис. грн;
- дохід від інвестицій – 12 тис. грн (участь у капіталі);
- втрати від участі в капіталі – 2 тис. грн; - дохід від іншої фінансової діяльності – 6 тис. грн;
- фінансові витрати при здійсненні іншої фінансової діяльності – 1,5 тис. грн;
- втрати, пов'язані з іншою операційною діяльністю, – 50 тис. грн.

Задача 5.5.

Визначити фінансовий результат та найбільш рентабельний вид діяльності підприємства, якщо відомо, що:

- прибуток від основної операційної діяльності складає 180 тис. грн;
- дохід від інвестицій – 12 тис. грн (участь у капіталі);
- втрати від участі в капіталі – 2 тис. грн;
- дохід від фінансової діяльності – 6 тис. грн;
- фінансові витрати при здійсненні фінансової діяльності – 1,5 тис. грн;
- дохід від іншої операційної діяльності – 110 тис. грн;
- витрати, пов'язані з іншою операційною діяльністю – 50 тис. грн.

ТЕМА 6: УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ

План:

1. Завдання управління активами підприємства.
2. Тактика формування оборотних активів та стратегії їх фінансування.
3. Фінансове управління товарно-матеріальними запасами.
4. Управління грошовими активами.
5. Управління дебіторською заборгованістю.
6. Особливості управління необоротними активами.

Питання до підготовки:

1. Надайте визначення поняття «активи підприємства».
2. Які види активів визначаються за фінансовою звітністю?
3. Обґрунтуйте процес формування активів підприємства.
4. Якими є основні завдання управління оборотними активами?
5. Які ресурси входять до складу оборотних активів?
6. Які методи використовуються для оцінки вартості активів підприємства?
7. Охарактеризуйте головні цілі управління необоротними активами.
8. Назвіть етапи розробки політики управління товарно-матеріальними запасами.
9. Які є форми рефінансування дебіторської заборгованості?
10. Перерахуйте завдання управління грошовими активами підприємства.
11. Як визначається оптимальний розмір залишку грошових коштів у моделі Браумоля?
12. Опишіть алгоритм моделі Міллера-Орра.
13. Обґрунтуйте стратегії фінансування оборотних активів.
14. Які завдання необхідно вирішити підприємству у процесі управління необоротними активами?
15. Які методи нарахування амортизації застосовуються у вітчизняній практиці?

Завдання на самостійну роботу:

1. Підготувати доповіді на теми:

- 6.1. Модель Браумоля.
- 6.2. Модель Міллера-Орра.
- 6.3. Оборотні активи.
- 6.4. Необоротні активи.

2. Вирішення задач.

Задача 6.1.

Торгова фірма збирається пом'якшити свою кредитну політику. У нинішній час 70% продажів відноситься до продажів у кредит.

Маржинальний прибуток складає 20%. Додаткові дані наведені в таблиці.

Показники	Поточне значення	Передбачуване значення
Виторг від реалізації, тис. грн.	500	640
Продаж у кредит, тис. грн.	450	550
Витрати, % від продажу кредиту	3	4
Термін між поданням рахунку і його оплатою, днів	72	90

Задача 6.2.

За допомогою моделі Міллера-Орра визначте політику управління коштами на поточному рахунку, якщо наведені наступні дані про грошові потоки на підприємстві:

- мінімальний запас грошових коштів – 60000 грн.;
- витрати по конвертації цінних паперів – 900 грн.;
- відсоткова ставка – 0,08% в день;
- середнє квадратичне відхилення в день – 30000 грн.

Задача 6.3.

Підприємство придбало устаткування за 100 тис. грн. Припустимо, що це устаткування має корисний термін експлуатації 6 років, а вартість капіталу підприємства дорівнює 20 %. Передбачається проведення аналізу варіантів амортизаційної політики: рівномірного нарахування зносу та

прискорену амортизацію. Після закінчення терміну експлуатації устаткування можна буде продати як металобрухт за 18 тис. грн. Завдання: визначити кращий варіант амортизаційної політики, спираючись на оцінки теперішньої вартості грошових потоків від податкового щита, що матиме місце внаслідок змін у сумі амортизаційних нарахувань.

Задача 6.4.

Компанія розглядає проєкт виробництва нового продукту. Вона витратила два роки і 250 тис. грн на його розробку. Крім того, вона витратила 80 тис. грн, щоб провести опитування споживачів і здійснити пробні продажі у 20 областях країни. На основі попереднього досвіду та за результатами тестового маркетингу управління вірить, що споживачі купуватимуть 4 млн од. продукту кожного року протягом шести років по 0,60 грн за од. Устаткування для виробництва коштуватиме компанії 1200 тис. грн і, щоб підтримувати продаж, потрібно буде також 200 тис. грн додаткового чистого оборотного капіталу. Компанія передбачає витрати виробництва на рівні 60 % реалізації, адміністративні витрати і витрати на збут складатимуть 4455 тис. грн на рік. Устаткування має корисний термін експлуатації шість років, після чого може бути продане як металобрухт за 80 тис. грн. Оборотний капітал буде повністю відновленим наприкінці десяти років. Необхідний коефіцієнт прибутковості для проєктів подібного рівня ризику складає 20 %.

Задача 6.5.

Первісна вартість верстата становить 20 тис. грн, а строк його корисної експлуатації – 4 роки. Ліквідаційна вартість верстата становить 2 тис. грн. Розрахувати річну норму амортизації, використавши метод рівномірної амортизації (прямолінійного списання).

Задача 6.6.

Собівартість (первісна вартість) придбання об'єкта становить 20 тис.

грн. Термін експлуатації об'єкта – 4 роки. Ліквідаційна вартість об'єкта складає 2 тис. грн. Здійснити нарахування методом прискореної амортизації, використовуючи:

1. Кумулятивний метод (метод суми чисел років);
2. Метод зменшення залишку.

Задача 6.7.

Визначити залишкову вартість групи основних засобів та здійснити нарахування амортизації за 3-й квартал звітного періоду, якщо відомо:

- балансова вартість основних засобів на початок 2-го кварталу складає 312,0 тис. грн;
- сума придбання та ремонту основних засобів у 2-му кварталі складає 601,0 тис. грн;
- сума виведених з експлуатації основних засобів у 2-му кварталі складає 101,0 тис. грн;
- сума амортизаційних нарахувань у 2-му кварталі – 6,2 тис. грн;
- норма амортизації – 20%.

3. Виконати завдання:

6.1. Надайте характеристику методам управління та контролю за грошовими операціями: синхронізація грошових потоків прискорення процесу надходжень, визначення необхідного та оптимального запасу готівки.

6.2. Охарактеризуйте системи управління грошовими коштами.

6.3. Що значить ефективне здійснення кредитної політики та застосування стандартів кредитоздатності

ТЕМА 7: УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ

План:

1. Економічна сутність капіталу.

2. Особливості формування власного капіталу.
3. Особливості формування позикового капіталу.
4. Визначення вартості капіталу.
5. Взаємодія фінансового і операційного важелів.
6. Управління структурою капіталу.

Питання до підготовки:

1. Охарактеризуйте сутність і види капіталу підприємства.
2. Які є принципи формування капіталу підприємства?
3. Дайте визначення власного та позичкового капіталу.
4. Опишіть оптимальну структуру капіталу підприємства.
5. Розкрийте сутність фінансового левериджу.
6. Назвіть джерела формування власного капіталу.
7. Які фактори впливають на структуру капіталу?

Завдання на самостійну роботу:

1. Вирішення задач.

Задача 7.1.

Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві меблевого комбінату, якщо відомо, що середньодобовий випуск продукції становить 120 виробів, виробнича собівартість одиниці продукції у незавершеному виробництві – 0,5 тис. грн, тривалість виробничого циклу – 90 днів, коефіцієнт наростання витрат у плановому періоді – 1,2.

Задача 7.2.

Фірми А і В ідентичні за винятком їх відношень левериджу і процентних ставок на борг. Кожна має 20 млн грн в активах, заробила 12 млн грн до сплати процентів і податків у поточному році, і оподатковується за ставкою 18 %. Фірма А, проте, має співвідношення левериджу (D / A) 50 % і

сплачує 24 % по боргу, тоді як В має відношення левериджу 30 % і оплачує тільки 20 % по боргу.

Завдання:

- а) обчислити коефіцієнт ROE (NI / E_q) для кожної фірми;
- б) помітивши, що А має вищу прибутковість капіталу, фінансовий менеджер фірми В вирішує підняти відношення левериджу з 30 % до 60 %, що збільшить процентну ставку В по всьому боргу до 25 %. Обчисліть значення ROE для фірми В.

2. Виконати завдання:

7.1. Обґрунтувати поняття точки розриву на графіку граничної вартості капіталу.

7.2. Дослідити сучасні підходи до управління вартістю капіталу підприємства.

ТЕМА 8: УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ

План:

1. Сутність та форми інвестицій.
2. Принципи розробки інвестиційної політики.
3. Особливості управління реальними інвестиціями.
4. Особливості управління фінансовими інвестиціями.

Питання до підготовки:

1. Охарактеризуйте сутність інвестицій підприємства.
2. Визначте види інвестицій підприємства.
3. Що таке реальні інвестиції підприємства?
4. Опишіть методи оцінювання ефективності інвестиційного проєкту.
5. Назвіть особливості політики управління фінансовими інвестиціями.
6. Які цінні папери входять до структури фінансових інвестицій?
7. Визначте способи управління та види портфелів цінних паперів.

Завдання на самостійну роботу:

1. Вирішення задач.

Задача 8.1.

На основі проведених розрахунків ефективності двох інвестиційних проєктів А і Б визначте більш ефективний та вигідний для реалізації. Вихідні дані подано в таблиці.

Показники	Інвестиційні проєкти	
	А	Б
Обсяг інвестованого капіталу, тис. грн.	8 000	7 300
Період експлуатації інвестиційних проєктів, роки	2	4
Дисконтна ставка, %	10	13
Грошовий потік, тис. грн.	11 000	13 000
у т. ч.		
1 рік	6 000	2 000
2 рік	5 000	3 000
3 рік		4 000
4 рік		4 000

Задача 8.2.

Визначте внутрішню норму прибутковості інвестиційного проєкту Б за даними таблиці та порівняйте її із середньозваженою вартістю інвестованого капіталу – 22,1%. Дві дисконтні ставки ($ДС_1 = 20\%$, $ДС_2 = 30\%$) було визначено методом підбору.

Роки	Грошовий потік, тис.грн.	Дисконтований грошовий потік, тис.грн. $ДС_1 = 20\%$	Дисконтований грошовий потік, тис.грн. $ДС_2 = 30\%$
1	2 000	1666,7	1538,5
2	3 000	2083,3	1775,1
3	4 000	2314,8	1820,7
4	4 000	1929,0	1400,5
Всього	13 000	7993,8	6534,8

Задача 8.3.

Підприємство розраховує отримати через 3 роки 400 тис. грн і хоче визначити, яку суму необхідно вкласти сьогодні, якщо відсоткова ставка

становить 20%.

Методичні вказівки

Теперішня вартість анuitету, або фінансової ренти, за умови, що платежі будуть здійснюватися в кінці кожного періоду постнумерандо, визначається за формулою: $PV = A \sum_{t=1}^n \frac{1}{(1+R)^t}$. Значення множника $\sum_{t=1}^n \frac{1}{(1+R)^t}$ розраховується за допомогою фінансової таблиці теперішньої вартості анuitету.

2. Виконати завдання:

- 8.1. Проаналізувати законодавчу базу України у сфері інвестицій.
- 8.2. Визначити проблеми функціонування інвестиційного ринку.
- 8.3. Охарактеризувати основні суб'єкти інвестиційного ринку України.
- 8.4. Дослідити особливості інтелектуальних інвестицій.

ТЕМА 9: УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

План:

1. Сутність та види фінансових ризиків.
2. Мета та принципи ризик-менеджменту.
3. Методи оцінки фінансових ризиків.
4. Методи нейтралізації фінансових ризиків.

Питання до підготовки:

1. Які види ризиків виникають на підприємстві?
2. Дайте визначення поняття «фінансовий ризик».
3. Якими є основні причини виникнення ризиків на підприємстві?
4. Що собою являє ф'ючерсний контракт?
5. Опишіть напрями оцінки фінансових ризиків.
6. Назвіть переваги хеджування від фінансових ризиків.
7. У чому полягає сутність диверсифікації ризиків підприємства?

Завдання на самостійну роботу:

1. Вирішення задач.

Задача 9.1.

Компанії N потрібно обчислити прибутковість капіталу у наступному році за умов різних відношень левериджу.

Леверидж (D / A)	Ставка проценту
0%	-
10	9%
50	11
60	14

Завдання: обчислити очікувану прибутковість капіталу фірми, середнє квадратичне відхилення і коефіцієнт варіації для кожного з відношень левериджу. Оцінити результати.

Задача 9.2.

Керівництво компанії визначило чисті грошові потоки і ймовірності досягнення параметрів нового виробничого процесу. Дані наведені у таблиці. Припустимо, що існує тільки три можливих варіанти надходження грошового потоку протягом часу: (1) найгірший випадок; (2) базовий або найбільш ймовірний випадок; (3) найкращий випадок з ймовірностями 0,3, 0,5 та 0,2 відповідно. Вартість капіталу компанії дорівнює 18 %.

Грошові потоки від проекту у різних сценаріях

Сценарії	Роки						
	0	1	2	3	4	5	6
Найгірший	-100	40	30	20	20	20	0
Базовий	-100	30	30	30	30	30	20
Найкращий	-100	40	40	40	40	40	30

Завдання: знайти очікувану NPV, стандартне відхилення та коефіцієнт варіації; визначити, чи варто реалізовувати проєкт.

Задача 9.3.

Безризикова ставка дохідності – 12 %, ринкова премія за ризик – 9,3 %. Бета-коефіцієнт проєкту в аналізі – 1,4, очікуваний розмір чистих грошових

потоків дорівнює 455 тис. грн щорічно протягом 5-ти років. Необхідні інвестиційні витрати на проєкт становлять 120 тис. грн. Завдання: визначити, чи варто реалізовувати проєкт

Задача 9.4.

Менеджер компанії, яка зростає, розглядає можливість виробництва нового продукту. Дослідження ринку може проводитися на основі власного аналізу фокусної групи (витрати становлять 120 тис. грн) і є 70 % ймовірності, що прогноз успішності подальшого продажу продукту виявиться коректним, або можна запросити групу консультантів (400 тис. грн). Консалтингова фірма гарантує 90 % ймовірності того, що результати успішності будуть коректними. Якщо менеджер розпочне проєкт без попереднього аналізу ринку, ймовірність успіху дорівнюватиме 50 %. У разі успішного продажу нового продукту компанія отримає 1200 тис. грн.

Завдання: визначити, яким шляхом рухатися менеджеру.

Задача 9.5.

Компанія розглядає інвестицію 600 тис. грн у виробництво нового приладу. Вона очікує збільшити продажі в кожному з наступних трьох років до 400 тис. грн при зростанні витрат до 200 тис. грн кожного року. Очікується, що для цього нового приладу компанія може виділити нішу на ринку протягом трьох років, після яких вона має намір припинити його виробництво. Припустимо, що необхідне у виробництві нове устаткування знецінюється за ставкою 200 тис. грн кожного року. Воно буде продано наприкінці третього року. Аналітики спрогнозували розподіл цін реалізації устаткування (табл.).

Розподіл ймовірностей цін реалізації устаткування

Варіанти	Ціна реалізації, тис. грн	Ймовірність
A	100,00	0,5
B	200,00	0,3
C	400,00	0,2

Завдання: визначити значення очікуваної проєкту IRR та середнє квадратичне відхилення IRR.

ТЕМА 10: ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ

План:

1. Завдання та методи фінансового планування і прогнозування.
2. Система фінансових планів підприємства.
3. Сутність та особливості бюджетування внутрішніх підрозділів підприємства.
4. Розробка бюджетів структурних підрозділів підприємства.

Питання до підготовки:

1. З яких елементів складається фінансове планування?
2. Які цілі та мета фінансового планування підприємства?
3. Що таке поточне фінансове планування на підприємстві?
4. Охарактеризуйте етапи бюджетування на підприємстві.
5. Які види поточних фінансових планів використовують на підприємстві?
6. Що собою являє фінансовий бюджет підприємства?
7. Яку звітність використовують для складання планів?

Завдання на самостійну роботу:

1. Вирішення задач.

Задача 10.1.

Очікується, що продажі підприємства зростуть від 5000 тис. грн у поточному році до 6000 тис. грн у наступному або на 20 %. Її загальні активи наприкінці поточного року – 3000 тис. грн. Підприємство працює на повну потужність, так що його активи мають зрости пропорційно проєктованим продажам. У кінці цього року поточні пасиви дорівнюють 1000 тис. грн,

складаючись з 250 тис. грн кредиторської заборгованості, 500 тис. грн векселів до платежу і 250 тис. грн стійких пасивів. Прибуток після оподаткування передбачається у розмірі 12 %, а дивідендне відношення складає 60 %. Завдання: відповісти на такі питання: а) який обсяг додаткових фондів буде потрібен підприємству протягом наступного року? б) якими мають бути додаткові фонди, якщо б активи наприкінці поточного року склали 4000 тис. грн, а усі інші показники залишалися незмінними? с) які додаткові фонди будуть необхідні протягом наступного року, якщо б підприємство мало 3000 тис. грн в активах та не сплачувало дивідендів?

Методичні вказівки

Метод відсотка товарообороту визначається:

$$AFN = \frac{A}{R}(\Delta R) - \frac{L}{R}(\Delta R) - E_R x(\Delta R + R),$$

де A – активи, що їх величина змінюється разом із зміною обсягів продажу – спонтанні активи, наприклад, зростання обсягів продажу призведе до необхідності забезпечення у обороті додаткових готівкових коштів, запасів сировини і матеріалів, об'єму рахунків дебіторів тощо;

L – пасиви, величина яких змінюється разом із зміною обсягів продажу – автоматично зростаючі пасиви, наприклад, при зростанні продажу слід очікувати росту кредиторської заборгованості за певними її позиціями залежно від прийнятої фірмою практикою фінансової діяльності;

E_R – нерозподілені прибутки до обсягів реалізації, що плануються на певний період;

ΔR – запланована зміна обсягів продажу (випуску) товарів.

Відносні величини спонтанних активів та змінних пасивів є нормативами, що обраховуються в рамках формування стратегії фірми на наступний період.

Задача 10.2.

Наприкінці звітнього року повні активи компанії склали 2400 тис. грн, а кредиторська заборгованість – 375 тис. грн. Обсяг продажів становив 3200 тис. грн. Передбачається, що він зросте у наступному році на 25 %. Повні активи і кредиторська заборгованість пропорційні до продажів, і це відношення буде підтримуватися. Компанія зазвичай не використовує ніяких поточних пасивів, окрім кредиторської заборгованості. Акціонерний капітал дорівнював у звітному році 525 тис. грн, а нерозподілений прибуток склав 295 тис. грн. Компанія планує здійснити нову емісію звичайних акцій на суму 75 тис. грн. Розмір чистого прибутку у продажах складає 22 %, та його частина (60 %) відсотків буде реінвестована.

Завдання: визначити, яким був загальний борг компанії у звітному році та скільки нового тривалого боргового фінансування буде потрібно?

Задача 10.3.

Обсяг продажів компанії за звітний період становив 2000 тис. грн, а її повні активи дорівнювали 1500 тис. грн. Очікується зростання обсягів реалізації до 2800 тис. грн. Наприкінці звітнього року поточні пасиви були на рівні 400 тис. грн, складаючись з 200 тис. грн векселів до платежу, 100 тис. грн кредиторської заборгованості і 100 тис. грн стійких пасивів. Компанія оцінює, що у наступному році її активи повинні зрости на 0,75 грн для кожної 1 грн збільшення продажів. Розмір прибутку складає 12 % обсягу продажів, а дивідендне відношення – 60 %.

Завдання: визначити наскільки компанія може збільшити обсяг продажу без залучення зовнішніх фондів?

2. Виконання завдання:

10.1. Визначте основні етапи процесу фінансового планування сучасного українського підприємства.

10.2. Надайте характеристику програмного забезпечення, яке використовується при фінансовому плануванні.

10.3. Дослідить економіко-математичні моделі, що використовуються в процесі стратегічного фінансового планування.

10.4. Систематизуйте показники нормативної системи критеріїв для оцінки неплатоспроможності підприємств.

ТЕМА 11: АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ

План:

1. Мета та завдання аналітичної роботи.
2. Фінансова звітність підприємства: склад, зміст та принципи підготовки.
3. Критерії визнання інформації у фінансовій звітності.
4. Аналіз динаміки і структури майна та джерел його фінансування.
5. Оцінка платоспроможності підприємства.
6. Аналіз руху грошових коштів.
7. Оцінка фінансової стійкості підприємства.
8. Аналіз ділової активності підприємства.

Питання до підготовки:

1. Надайте визначення поняття «фінансова звітність підприємства».
2. Назвіть і охарактеризуйте види фінансової звітності.
3. Розкрийте прийоми аналізу фінансової звітності підприємства.
4. Що таке баланс підприємства?
5. Які показники використовуються для оцінки ліквідності підприємства?
6. Що таке фінансова стійкість підприємства?
7. Які особливості оцінки фінансової звітності підприємства?

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати завдання:

11.1. На основі балансу, представленого в Додатку 2, проведіть горизонтальний і трендовий аналіз статей балансу за 2020–2021 роки, зробіть відповідні висновки.

11.2. Розрахуйте показники ліквідності, що представлені в таблиці, використовуючи дані балансу підприємства, наведеного в Додатку 2. За результатами зробіть відповідні висновки.

Назва коефіцієнта	Дані на початок періоду	Дані на кінець періоду	Відхилення
Коефіцієнт покриття			
Коефіцієнт швидкої ліквідності			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності			

11.3. На підставі балансу, наведеного в Додатку 3, розрахуйте показники рентабельності підприємства, якщо відомі такі дані:

- чистий прибуток на початку року – 340 000 тис. грн;
- чистий прибуток на кінець року – 398 000 тис. грн;
- чистий дохід від реалізації продукції на початок року – 719 000 тис. грн;
- чистий дохід від реалізації продукції на початок року – 799 000 тис. грн.

На основі проведеного дослідження зробіть відповідні висновки.

ТЕМА 12: ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План:

1. Сутність і складові фінансової привабливості підприємств.
2. Факторний аналіз фінансових результатів господарської діяльності.
3. Аналіз ділової активності суб'єктів господарювання.

Питання до підготовки:

1. Розкрийте поняття фінансового левериджу.
2. Як фінансовий леверидж пов'язується з ризиком діяльності фірми?
3. У чому полягає сутність та структура впливу фінансового левериджу?
4. Який зміст вкладається у термін «диференціал» фінансового левериджу?
5. Як розраховується сила впливу фінансового левериджу?
6. Як інтерпретується отримана величина впливу фінансового левериджу?
7. Чому загалом розглядається як незалежна від фінансового левериджу, хоча мала б фактично змінюватися під впливом фінансового левериджу за умов високого рівня боргу?
8. Як рівень операційного левериджу впливає на ризик діяльності фірми?
9. У чому полягає зміст та принципи операційного аналізу?
10. Як визначити запас фінансової міцності?
11. Як інтерпретувати отриману величину операційного левериджу?
12. Як визначити суму змінних витрат для багатопродуктової фірми?
13. Як оцінити взаємодію фінансового і операційного левериджу?

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

12.1. Розробка Звіту про фінансові результати та прогнозного Балансу підприємства. Інженер вже десять років працює на взуттєвій фабриці. Незважаючи на загальне задоволення своєю посадою, він завжди мріяв про те, щоб самому стати власником такого підприємства. Аби почати власну справу, він зберіг 2000 тис. грн. Базуючись на своїх знаннях та вивченні ринку взуття, він зробив певні розрахунки та розробив такі ідеї.

Підприємець вважає, що можливо виробити та продати 10 тис. пар

взуття щорічно. Це взуття продаватиметься в розташованих по всій країні взуттєвих магазинах за ціною 680 грн за пару. Взуття він продаватиме разом з комерційним директором, зарплата якого становитиме 58 тис. грн на рік. Для виробництва взуття необхідно взяти на роботу трьох робітників. Зарплата кожного з них становитиме 40 тис. грн на рік. Для виробництва 10 тис. пар взуття фірма має ще закупити шкіру. Шкіра коштує 200 грн на пару взуття. Для того, щоб відкрити взуттєву фабрику, необхідно зробити інвестиції в обсязі 9000 тис. грн, оскільки фабрика повинна мати:

- споруду для контори та виробничого цеху. Капіталовкладення в споруду становитимуть 4000 тис. грн, а корисний строк служби споруди – 20 років;

- машинне обладнання для виробництва, вкладення в обладнання становитимуть 5000 тис. грн. Інженер визначив корисний строк служби цього обладнання – 7 років.

Оскільки збереження підприємця становлять всього 2000 тис. грн, для відкриття власної фірми йому потрібні додаткові грошові кошти. Тому наступного дня він пішов до свого друга, котрий працює в місцевому відділенні комерційного банку. Банк згоден позичити пану 7200 тис. грн на таких умовах:

1. Фінансування має бути здійснено за рахунок позички під нерухомість в обсязі 4000 тис. грн. Процентна ставка на цю позичку становить 10 % і має бути сплачена наприкінці року. Позичку слід погасити протягом 10 років. Кожна сплата має здійснюватися наприкінці року.

2. Машинне обладнання фінансується п'ятирічною позичкою на суму 3000 тис. грн. Процентна ставка на цю позичку – 12 %, що має бути сплачена наприкінці року. Позичка має бути погашена протягом 5 років. Кожна сплата має здійснюватися наприкінці року. Решта у 200 тис. грн призначена для закупівлі шкіри та виплати зарплати. Позичка надається на один рік. Загальна сума плюс проценти (24 % на рік) мають бути погашені наприкінці року.

В останній день року підприємець купує (і сплачує) споруду та

обладнання. Для того, щоб почати виробництво взуття в новому році, він знайшов 4 кваліфікованих працівників і замовив шкіру.

Завдання: складіть Звіт про фінансові результати та прогнозний баланс фірми за перший рік, знаючи напевно, що підприємець правильно провів вивчення ринку. Фірма дійсно продала 10 тис. пар за ціною 680 грн за пару.

Додаткові питання:

1. Чи є необхідним враховувати повернення позички в звіті про прибутки та збитки? Поясніть, чому.

2. Яким чином «балансується» зменшення вартості необоротних активів внаслідок зносу?

12.2. Складання Балансу підприємства. Сеньйор Россі створив в Україні підприємство з продажу побутової техніки італійських фірм. Наприкінці року йому необхідно скласти звітні документи. Він провів інвентаризацію запасів та впорядкував звітність з усіх операцій з постачальниками і споживачами. Запаси товарів складі на початку року становили 720 тис. грн. На банківському рахунку було 180 тис. грн, а у касі фірми – 30 тис. грн. На 01.01. звітного року рахунки дебіторів склали за обсягом 90 тис. грн, а постачальникам, котрі відпускали товар у кредит, сеньйор Россі був винен 170 тис. грн. Він також не сплатив ще на ту дату податків у сумі 30 тис. грн і 70 тис. грн компенсацій своїм робітникам, як обіцяв.

Сеньйор Россі мав у складі фірми два магазини, вартість яких дорівнювала на початку звітного року 320 тис. грн, двох вантажівок загальною вартістю 50 тис. грн. Магазини були оздоблені меблями на суму 20 тис. грн.

Бухгалтерські документи показали наприкінці року таке:

– рахунки постачальників – 2420 тис. грн;

– виручка – 3410 тис. грн;

– зарплата персоналу – 340 тис. грн;

– оренда, електроенергія, опалення, реклама – 120 тис. грн;
– податки, що були сплачені – 30 тис. грн; – платежі за рахунками постачальників – 2250 тис. грн;

– надійшло від покупців – 3200 тис. грн.

Запаси наприкінці року дорівнювали 850 тис. грн, а не виплачені компенсації робітникам становили 30 тис. грн, також не сплачені податки – 20 тис. грн. Сума амортизації необоротних активів – 50 тис. грн.

Завдання: підготуйте баланс фірми сеньйора Россі за станом на 31.12. звітного року та Звіт про фінансові результати на ту ж дату.

ТЕМА 13: ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЗА УМОВ КРИЗИ

План:

1. Сутність та принципи антикризового фінансового менеджменту.
2. Методи діагностики банкрутства підприємства.
3. Правове та організаційне забезпечення санаційних і ліквідаційних процедур.
4. Форми та джерела фінансової санації.

Питання до підготовки:

1. Дайте визначення поняття «фінансова криза на підприємстві».
2. Охарактеризуйте причини виникнення кризового стану.
3. Які методи визначення банкрутства використовують на практиці?
4. Що таке санація підприємства?
5. Які методи скорочення поточних зобов'язань використовує підприємство?
6. Розкрийте особливості реструктуризації підприємства.
7. У чому полягає система раннього попередження і реагування?

Завдання на самостійну роботу:

1. Виконати творче завдання:

13.1. Скласти помісячний бюджет поточних надходжень та витрат на період з 1 липня по 1 січня для підприємства, що займається пошиттям та оптовим продажем жіночих сумок.

Щомісячні обсяги реалізації становлять 1000 сумок, крім серпня, листопада, лютого та травня, коли обсяги реалізації зростають у 1,3 рази. Ціна реалізації однієї сумки – 1000 грн. Розрахунки за продукцію з оптовими покупцями здійснюються в середньому протягом двох місяців. При цьому 50% покупців сплачують кошти протягом першого місяця, 40 % – протягом другого, 10 % – протягом третього місяця. Закупівля сировини для пошиття сумок здійснюється за місяць до того, як сировина буде використана з відстрочкою платежу на один місяць. Витрати на сировину становлять 60 % ціни реалізації, заробітна плата – 20 %, плата за оренду приміщень, комунальні та інші платежі – 50000 грн. на місяць. У липні підприємство має внести до бюджету податки на суму 300000 грн., у жовтні – 400000 грн. Мінімальний залишок грошових коштів на рахунку повинен бути не менш як 200000 грн. Залишок коштів на рахунку на початок липня становив 260000 грн.

ТЕМА 14: ФОНДОВІ РИНКИ. ДИВІДЕНДНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ

План:

1. Що таке фондовий ринок.
2. Інструменти фондового ринку.
3. Дивідендна політика підприємства.

Питання до підготовки:

1. Надайте поняття дивідендної політики.
2. У чому полягає задача фінансового менеджера у процесі формування дивідендної політики?

3. Які фактори впливають на зміст дивідендної політики?
4. Що означає принцип граничної норми нерозподілених прибутків?
5. Які аргументи використовує теорія нерелевантності дивідендів?
6. У чому сутність теорії «птаха-в-руках»?
7. Як життєвий цикл фірми впливає на дивідендну політику?
8. У чому постає сутність гіпотези інформаційного контексту?
9. Як формуються дивіденди за залишковим принципом?
10. У чому переваги та недоліки використання політики постійних дивідендів, постійного дивідендного відношення?
11. У чому переваги та недоліки використання політики низьких дивідендів з доплатами?
12. У чому полягає механізм реінвестування дивідендів?
13. Що означає і які наслідки має перекупка акцій?

Завдання на самостійну роботу:

1. Рішення задач.

Задача 14.1.

Телекомунікаційна компанія має цільову структуру капіталу, яка складається з боргу 70 % і акціонерного капіталу 30 %. Компанія передбачає, що бюджет її довгострокових капітальних витрат протягом наступного року складе 3 млн грн.

Завдання: визначити, яким буде дивідендне відношення, якщо компанія звітує про чистий прибуток на рівні 2 млн грн і буде використовувати залишкову дивідендну політику.

Задача 14.2.

Акції компанії продаються по 90 грн за шт. Компанія обмірковує схему дроблення акцій 3-за-2.

Завдання: визначити, якою буде ціна акцій компанії після дроблення.

Задача 14.3.

Компанія має чистий прибуток 2 млн грн. Нею емітовано 1 млн звичайних акцій, які зараз продаються по 32 грн за шт. Компанія розглядає план, в якому використовуватиме доступну готівку, щоб викупити 20 % акцій на вільному ринку. Перекупка, як очікується, не матиме ніякого впливу як на чистий прибуток, так і на показник P / E компанії.

Завдання: визначити, якою буде ціна акцій компанії після перекупки.

6. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Надайте визначення поняття фінансового менеджменту як галузі наукових знань.
2. Якою є основна мета фінансового менеджменту?
3. Що на вашу думку є предметом фінансового менеджменту?
4. Визначте підсистеми фінансового менеджменту, які управляють і якими управляють?
5. Охарактеризуйте основні функції фінансового менеджменту як керуючої та керованої підсистеми.
6. На яких основних концепціях базується фінансовий менеджмент ?
7. За якими ознаками класифікують фінансовий менеджмент ?
8. Назвіть основні завдання фінансового менеджменту.
9. Яка роль відводиться механізму фінансового менеджменту в реалізації управлінських рішень?
10. Які є спільні ознаки в діяльності фінансового менеджера і підприємця?
11. Які завдання виконуються з допомогою методів і прийомів фінансового менеджменту?
12. Назвіть основні функції фінансових менеджерів.
13. Від чого залежить форма організації фінансової роботи на підприємстві?
14. Чому ефективно організувати управління за центрами фінансової відповідальності?
15. Обґрунтуйте сутність фінансових ресурсів підприємства.
16. Які існують джерела формування фінансових ресурсів?
17. Проаналізуйте ефективність використання фінансових ресурсів.
18. Які є напрями ефективного використання фінансових ресурсів?
19. Розкрийте сутність організаційного забезпечення фінансового менеджменту.

20. Обґрунтуйте переваги і недоліки організації управління фінансами малих підприємств.

21. Що таке центри відповідальності? Які центри відповідальності формуються на підприємстві?

22. Дайте визначення інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.

23. Перерахуйте показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формуються із зовнішніх джерел.

24. Охарактеризуйте внутрішні джерела інформаційної бази фінансового менеджменту.

25. Які вам відомі форми фінансової звітності підприємства?

26. Назвіть внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової інформації підприємства та надайте їм характеристику.

27. Які існують вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту?

28. Які нові інформаційні технології доцільно запровадити у фінансовому менеджменті підприємства?

29. Визначте сутність чистого грошового потоку підприємства.

30. Наведіть приклади вхідних і вихідних грошових потоків від операційної діяльності підприємства.

31. Які бувають види грошових потоків?

32. Аргументуйте важливість складання касового бюджету для підприємства.

33. Назвіть основні цілі оптимізації грошового потоку підприємства.

34. Що являє собою модель планування грошового потоку?

35. Якими є основні завдання управління грошовими потоками?

36. Наведіть визначення прибутку як економічній категорії.

37. Що таке чистий прибуток підприємства?

38. Які існують методи розрахунку прибутку?

39. Назвіть основні завдання управління прибутком підприємства.

40. Визначте напрями управління доходами підприємства.
41. Які види витрат існують на підприємстві?
42. Охарактеризуйте систему управління витратами на підприємстві.
43. Надайте визначення поняття «активи підприємства».
44. Які види активів визначаються за фінансовою звітністю?
45. Обґрунтуйте процес формування активів підприємства.
46. Якими є основні завдання управління оборотними активами?
47. Які ресурси входять до складу оборотних активів?
48. Які методи використовуються для оцінки вартості активів підприємства?
49. Охарактеризуйте головні цілі управління необоротними активами.
50. Назвіть етапи розробки політики управління товарно-матеріальними запасами.
51. Які є форми рефінансування дебіторської заборгованості?
52. Перерахуйте завдання управління грошовими активами підприємства.
53. Як визначається оптимальний розмір залишку грошових коштів у моделі Браумоля?
54. Опишіть алгоритм моделі Міллера-Орра.
55. Обґрунтуйте стратегії фінансування оборотних активів.
56. Які завдання необхідно вирішити підприємству у процесі управління необоротними активами?
57. Які методи нарахування амортизації застосовуються у вітчизняній практиці?
58. Охарактеризуйте сутність і види капіталу підприємства.
59. Які є принципи формування капіталу підприємства?
60. Дайте визначення власного та позичкового капіталу.
61. Опишіть оптимальну структуру капіталу підприємства.
62. Розкрийте сутність фінансового левериджу.
63. Назвіть джерела формування власного капіталу.

64. Які фактори впливають на структуру капіталу?
65. Охарактеризуйте сутність інвестицій підприємства.
66. Визначте види інвестицій підприємства.
67. Що таке реальні інвестиції підприємства?
68. Опишіть методи оцінювання ефективності інвестиційного проекту.
69. Назвіть особливості політики управління фінансовими інвестиціями.
70. Які цінні папери входять до структури фінансових інвестицій?
71. Визначте способи управління та види портфелів цінних паперів.
72. Які види ризиків виникають на підприємстві?
73. Надайте визначення поняття «фінансовий ризик».
74. Якими є основні причини виникнення ризиків на підприємстві?
75. Що собою являє ф'ючерсний контракт?
76. Опишіть напрями оцінки фінансових ризиків.
77. Назвіть переваги хеджування від фінансових ризиків.
78. У чому полягає сутність диверсифікації ризиків підприємства?
79. З яких елементів складається фінансове планування?
80. Які цілі та мета фінансового планування підприємства?
81. Що таке поточне фінансове планування на підприємстві?
82. Охарактеризуйте етапи бюджетування на підприємстві.
83. Які види поточних фінансових планів використовують на підприємстві?
84. Що собою являє фінансовий бюджет підприємства?
85. Яку звітність використовують для складання планів?
86. Надайте визначення поняття «фінансова звітність підприємства».
87. Назвіть і охарактеризуйте види фінансової звітності.
88. Розкрийте прийоми аналізу фінансової звітності підприємства.
89. Що таке баланс підприємства?
90. Які показники використовуються для оцінки ліквідності підприємства?

91. Що таке фінансова стійкість підприємства?
92. Які особливості оцінки фінансової звітності підприємства?
93. Розкрийте поняття фінансового левериджу.
94. Як фінансовий леверидж пов'язується з ризиком діяльності фірми?
95. У чому полягає сутність та структура впливу фінансового левериджу?
96. Який зміст вкладається у термін «диференціал» фінансового левериджу?
97. Як розраховується сила впливу фінансового левериджу?
98. Як інтерпретується отримана величина впливу фінансового левериджу?
99. Чому загалом розглядається як незалежна від фінансового левериджу, хоча мала б фактично змінюватися під впливом фінансового левериджу за умов високого рівня боргу?
100. Як рівень операційного левериджу впливає на ризик діяльності фірми?
101. У чому полягає зміст та принципи операційного аналізу?
102. Як визначити запас фінансової міцності?
103. Як інтерпретувати отриману величину операційного левериджу?
104. Як визначити суму змінних витрат для багатопродуктової фірми?
105. Як оцінити взаємодію фінансового і операційного левериджу?
106. Дайте визначення поняття «фінансова криза на підприємстві».
107. Охарактеризуйте причини виникнення кризового стану.
108. Які методи визначення банкрутства використовують на практиці?
109. Що таке санація підприємства?
110. Які методи скорочення поточних зобов'язань використовує підприємство?
111. Розкрийте особливості реструктуризації підприємства.
112. У чому полягає система раннього попередження і реагування?
113. Надайте поняття дивідендної політики.

114. У чому полягає задача фінансового менеджера у процесі формування дивідендної політики?
115. Які фактори впливають на зміст дивідендної політики?
116. Що означає принцип граничної норми нерозподілених прибутків?
117. Які аргументи використовує теорія нерелевантності дивідендів?
118. У чому сутність теорії «птаха-в-руках»?
119. Як життєвий цикл фірми впливає на дивідендну політику?
120. У чому постає сутність гіпотези інформаційного контексту?
121. Як формуються дивіденди за залишковим принципом?
122. У чому переваги та недоліки використання політики постійних дивідендів, постійного дивідендного відношення?
123. У чому переваги та недоліки використання політики низьких дивідендів з доплатами?
124. У чому полягає механізм реінвестування дивідендів?
125. Що означає і які наслідки має перекупка акцій?

7. ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування здобувачів, вирішення завдань і задач, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей здобувача може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного здобувача завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєності здобувачами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань.

Підсумковий контроль у формі заліку.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При використанні форми контролю у вигляді заліку враховується поточна, зокрема самостійна робота, наукова діяльність здобувача. Крім того, здобувач має надати відповідь на залікове запитання. Оцінка рівня знань виконується за принципом «відповідь вірна» або «відповідь невірна». При вірній відповіді виставляється оцінка «зараховано», при невірній, неповній відповіді виставляється оцінка «не зараховано».

9. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА 7- БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	ОЦІНКА ЗА 4-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	незараховано
1 – 34	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Львів : Галич-прес, 2017. 236 с.
2. Веранов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 336 с.
3. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
4. Фінансовий менеджмент : підручник. За ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
5. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Скаско О. І., Майор О. В., Тимчишин-Чемерис Ю. В., Нашкерська М. М., Виклюк М. М., Килин О. В., Атаманчук З. А., Свелеба Н. А. Львів : Растр-7, 2018 416 с.
6. Фурик В. Г., Ткачук Л. М., Коваль Н. О. Збірник задач з фінансових дисциплін для виконання практичних завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності «Менеджмент» всіх форм навчання. Вінниця : ВНТУ, 2020. 64 с.
7. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.

Допоміжна

8. Грідчіна М. В. Фінансовий менеджмент: курс лекцій. К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2012. 268 с.
9. Фінансовий менеджмент: підручник. За ред. О.В. Кнейслер. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 478 с.
10. Стріжкова А. В., К. О. Белік К. О. Методи оцінки інвестиційної привабливості інноваційних підприємств. Розвиток підприємництва в Україні: безпека здійснення господарської діяльності : зб. наук. пр. за

підсумками круглого столу, 14 груд. 2018. Харків : Право, 2018. С. 198–201.
URL: <http://openarchive.nure.ua/handle/document/13257>

11. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. За заг. ред. І.С. Лапіної.
Одеса: Атлант, 2016. 313 с.

12. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова,
О. М. Віленчук [та ін.] Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.

Нормативно-правові акти

13. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. №
254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

14. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

15. Кодекс України з процедури банкрутства : Закон України від
18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

16. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. №
2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:max50:nav7:font2#Text>

17. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. №
1560-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

18. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р. № 698-XII.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон
України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

20. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-
VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>

21. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих
товарних ринків : Закон України від 30.09.1996 р. № 448/96-ВР. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>

22. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 01.07.2021 р. № 3480-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/sp:max50:nav7:font2#Text>

Інформаційні ресурси

23. Офіційний сервер Верховної Ради України: <http://portal.rada.gov.ua>

24. Офіційна сторінка Національного банку України: www.bank.gov.ua

25. Питання розвитку тенденцій на різних ринках продукції та послуг: www.business.kiev.ua

26. Ціни на різні продукти та послуги: www.blitz-price.com.ua

27. Тематичні сайти з питань розвитку бізнесу: www.vlasnasprava.infowww.ukrbusiness.com.ua.

Таблиця А.1 – Баланс ПАТ «N» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Стаття	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
Актив				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:				
- залишкова вартість	010	945,2	1485,8	1392,5
- первинна вартість	011	1056,8	1774,1	1840,8
- знос	012	111,6	288,3	448,3
Незавершене будівництво	020	3504,1	2946,9	8140,2
Основні засоби:				
- залишкова вартість	030	234404,0	240926,8	235365,7
- первинна вартість	031	395021,0	424652,1	444409,5
- знос	032	160617,0	183425,3	209043,8
Довгострокові фінансові інвестиції:				
- які враховуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	6227,0	6829,0	14047,8
- інші фінансові інвестиції	045	0,0	0,0	1897,3
Довгострокова дебіторська заборгованість	050	0,0	0,0	0,0
Відстрочені податкові активи	060	171,6	0,0	0,0
Інші необоротні активи	070	0,0	0,0	0,0
Всього за розділом I	080	245251,9	252188,5	260843,5
II. Оборотні активи				
Запаси:				
- виробничі запаси	100	30507,1	41330,4	33968,7
- тварини, вирощувані на відгодівлі	110	0,0	0,0	0,0
- незавершене виробництво	120	2810,1	2332,0	3563,5
- готова продукція	130	6181,6	964,6	11846,6
- товари	140	1710,8	181,9	809,7
Векселі одержані	150	0,0	0,0	0,0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:				
- чиста реалізаційна вартість	160	33341,9	39399,1	48503,7
- первинна вартість	161	33341,9	39399,1	48503,7
- резерв сумнівних боргів	161	0,0	0,0	0,0
Дебіторська заборгованість по розрахунках:				
- з бюджетом	170	565,4	8525,6	17355,8
- по виданих авансах	180	12282,9	3931,7	6987,9
- по нарахованих доходах	190	0,0	0,0	0,0
- по внутрішніх розрахунках	200	3,9	4,9	4,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	2720,9	2753,8	3693,1
Поточні фінансові інвестиції	220	0,0	0,0	0,0
Грошові кошти і їх еквіваленти:				
- в національній валюті	230	4524,0	4848,5	2777,5
- в іноземній валюті	240	7050,9	2333,0	8692,9

Інші оборотні активи	250	7273,7	8588,7	3690,8
Всього за розділом II	260	108973,2	115194,2	141895,1
III. Витрати майбутніх періодів	270	34,9	165,9	114,8
Баланс	280	354260,0	367548,6	402853,4
Пасив				
I. Власний капітал				
Статутний капітал	300	13,2	27,0	27,0
Пайовий капітал	310	0,0	0,0	0,0
Додатково вкладений капітал	320	0,0	0,0	0,0
Інший додатковий капітал	330	232238,0	228271,1	224818,0
Резервний капітал	340	375,6	375,6	357,6
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	58792,6	59085,8	53141,6
Неоплачений капітал	260	0,0	0,0	0,0
Вилучений капітал	370	5,4	3495,0	14,2
Всього за розділом I	380	291414,0	284264,5	278348,0
II. Забезпечення майбутніх витрат і платежів				
Забезпечення виплат персоналу	400	0,0	0,0	0,0
Інші забезпечення	410	0,0	0,0	0,0
Цільове фінансування	420	0,0	0,0	0,0
Всього за розділом II	430	0,0	0,0	0,0
III. Довгострокові зобов'язання				
Довгострокові кредити банків	440	14030,8	21300,0	4921,6
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	0,0	0,0	2840,8
Відстрочені податкові зобов'язання	460	0,0	184,9	109,2
Інші довгострокові зобов'язання	470	0,0	0,0	0,0
Всього за розділом III	480	14030,8	21484,9	7871,6
IV. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	500	12400,0	3583,0	51500,0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	0,0	0,0	0,0
Векселі видані	520	3733,2	2199,6	2244,2
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	22936,2	42658,8	20143,6
Поточні зобов'язання по розрахунках:				
- по одержаних авансах	540	990,6	1712,3	883,8
- з бюджетом	550	1215,2	1430,5	916,8
- по позабюджетних платежах	560	0,0	0,0	0,0
- по страхуванню	570	2248,8	2959,5	2572,1
- по оплаті праці	580	4712,1	6445,7	7357,8
- з учасниками	590	72,4	26,7	24,8
- по внутрішніх розрахунках	600	0,0	0,0	0,0
Інші поточні зобов'язання	610	506,7	783,1	990,7
Всього за розділом IV	620	48815,2	61799,2	116633,8
V. Доходи майбутніх періодів	630	0,0	0,0	0,0
Баланс	640	354260,0	367548,6	402853,4

Таблиця А.2 – Звіт про фінансові результати ПАТ «N»
за 2016-2018 рр., тис. грн.

I. Фінансові результати				
Стаття	Код рядка	2016	2017	2018
1	2	3	4	5
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	732446,3	1106811,9	1220793,0
Податок на додану вартість	015	53181,4	100488,1	100346,5
Акцизний збір	020	0,0	0,0	0,0
Інші відрахування з доходу	030	272,6	5256,7	1583,6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	678992,3	1001067,1	1118852,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	548846,1	863343,4	984481,5
Валові:				
- прибуток	050	130146,2	137723,7	134371,4
- збиток	055	-	-	-
Інші операційні доходи	0060	277814,7	385702,3	91785,8
Адміністративні витрати	070	44326,5	58771,1	62894,6
Витрати на збут	080	47193,0	55685,2	56530,5
Інші операційні витрати	060	287717,3	398428,7	107152,0
Фінансові результати від операційної діяльності:				
- прибуток	100	28724,1	10541,0	0,0
- збиток	105	-	-	4199
Дохід від участі в капіталі	110	0,0	0,0	0,0
Інші фінансові доходи	120	17,6	29,5	30,3
Інші доходи	130	6590,0	4194,7	8010,6
Фінансові витрати	140	6590,6	3722,5	4442,7
Витрати від участі в капіталі	150	0,0	0,0	0,0
Інші витрати	160	2065,0	315,8	4139,7
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:				
- прибуток	170	26991,1	10726,9	0,0
- збиток	175	-	-	961,4
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	2783,9	5285,1	3607,5
Фінансові результати від звичайної діяльності:				
- прибуток	190	24207,2	5441,8	0,0
- збиток	195	-	-	4568,9
Надзвичайні:				
- доходи	200	0,0	0,0	0,0
- витрати	205	0,0	0,0	0,0
Податки на надзвичайний прибуток	210	0,0	0,0	0,0
Чисті:				
- прибуток	220	24207,2	5441,8	0,0

- збиток	225	-	-	4568,9
II. Елементи операційних витрат				
Матеріальні витрати	230	435471,0	708584,7	794251,5
Витрати на оплату праці	240	74173,0	97963,3	120697,1
Відрахування на соціальні заходи	250	28969,6	38100,4	45522,6
Амортизація	260	25564,4	27246,0	30235,2
Інші операційні витрати	270	92920,1	116232,2	146664,1
РАЗОМ	280	357098,1	988126,6	1137370,5
III. Розрахунок показників прибутковості акцій				
Середньорічна кількість простих акцій	300	1323240,0	2260883,0	2691353,0
Скоректована середньорічна кількість простих акцій	310	1323240,0	2260883,0	2691353,0
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	320	18,294	2,407	-1,698
Скоректований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію	330	18,294	2,407	-1,698
Дивіденд на одну просту акцію	340	0,0	0,0	0,0

Зразок заповненого балансу підприємства для розрахунків

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	18,0	8,0
- первинна вартість	1001	45,0	45,0
- накопичена амортизація	1002	27,0	37,0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0,0	0,0
Основні засоби	1010	19667,0	20258,0
- первинна вартість	1011	44191,0	47757
- знос	1012	24524,0	27499,0
Інвестиційна нерухомість	1015	116,0	109,0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
- які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
Інші фінансові інвестиції	1035	1983,0	1983,0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0,0	0,0
Відстрочені податкові активи	1045	0,0	0,0
Інші необоротні активи	1090	0,0	0,0
Усього за розділом I	1095	21784,0	22358,0
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	14040,0	17616,0
Виробничі запаси	1101	5937,0	6184,0
Незавершене виробництво	1102	661,0	803,0
Готова продукція	1103	7468,0	9608,0
Товари	1104	14,0	1021,0
Поточні біологічні активи	1110	0,0	0,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, послуги, товари	1125	2063,0	3790,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
- за виданими авансами	1130	6287,0	1973,0
- з бюджетом	1135	21,0	1144,0
у т. ч. з податку на прибуток			
Інші поточна дебіторська заборгованість	1155	284,0	1523,0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	1165	12561,0	26267,0
Рахунки в банках	1167	12561,0	26267,0
Витрати майбутніх періодів	1170	27,0	55,0
Інші оборотні активи	1190	733,0	2139,0
Усього за розділом II	1195	36056,0	54507,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0,0	0,0
Баланс	1300	57840,0	76865,0
Пасив			

I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	264,0	264,0
Капітал у дооцінках	1405	10953,0	10891,0
Додатковий капітал	1410	749,0	807,0
Резервний капітал	1415	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	29779,0	43957,0
Неоплачений капітал	1425	0,0	0,0
Вилучений капітал	1430	0,0	0,0
Усього за розділом I	1495	41745	55919
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0,0	0,0
Довгострокові кредити банків	1510	0,0	0,0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0,0	0,0
Довгострокові забезпечення	1520	0,0	0,0
Цільове фінансування	1525	0,0	0,0
Усього за розділом II	1595	0,0	0,0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0,0	0,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	220,0	0,0
товари, роботи, послуги	1615	43,0	594,0
розрахунками з бюджетом	1620	294,0	1344,0
у т. ч. з податку на прибуток	1621	223,0	1210,0
розрахунками зі страхування	1625	78,0	112,0
розрахунками з оплати праці	1630	345,0	433,0
Поточні забезпечення	1660	949,0	1755,0

Доходи майбутніх періодів	1665	0,0	0,0
Інші поточні зобов'язання	1690	14166,0	16708,0
Усього за розділом III	1695	16095	20946
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримування для продажу, та групами вибуття	1700	0,0	0,0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0,0	0,0
Баланс	1900	57840,0	76865,0

ЗМІСТ

1.	Опис	навчальної	дисципліни	3	
2.	Заплановані результати навчання			4	
3.	Структура	та тематичний	план навчальної	дисципліни	6
4.	Програма	навчальної	дисципліни	7	
5.	Практичні	заняття	та завдання	на самостійну	роботу.....14
6.	Питання до заліку.....			56	
7.	Форми	підсумкового	контролю	успішності	здобувачів.....62
8.	Критерії		оцінювання	62	
9.			Шкала	оцінювання.....63	
10.	Рекомендована		література	64	
Додатки.....				67	

Навчальне видання

Укладач

Марина Дмитрівна Балджи

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів

Українською мовою